

Адыгэ макъ

№167 (19428)

2009-рэ илъес

Гъубдж

Шышъхъэум и 25-рэ

ОСЭ Гъэнэфагъэ ииэп

Адыгэ Республикаэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

АДЫГЕИМ И ПРЕЗИДЕНТ ХЭЛЭЖЬЭЩТ

Урысые Федерацием Щынэгъончъагъэмкэ и Совет изэйкуу шышъхъэум и 25-м щынэштим хэлэжьэщт Адыгэ Республикаэм и Президентэу Тхъакууцинэ Аслын.

Урысые Федерацием Щынэгъончъагъэмкэ и Совет и Секретарэу Николай Патрушевым тхъамэтагъор зышызэрихъащт Иофтхъабзэр къалэу Анапэ щыклощт. УФ-м и Президент ЮФО-мкэ и Полномочнэ лыклоу Владимир Устиновыр, ЮФО-м исубъектхэм япацхэр, федеральнэ къулыкъухэмрэ ведомствэхэмрэ ягъэшхъяэтхэр ащ хэлэжьэщтын.

ЮФО-м исубъектхэм стратегическэ лъэпкэ Иофыгъохэр зэшшуахыхэ зыхъукэ, лъэпкэ щынэгъончъагъэм щынагъо къыфэзыхын зылъэкшыт лъэнкъохэм, финанс-экономики кризисым ильхъан ахэм гумэгъыгъо къапымыкынэмкэ Иофтхъабзэхэу зерахъащтхэм ахэлэштэхтыхэ зэйкуу хэлэжьэштхэр. Джаш фэдэу хэбзэнчъеу наркотикхэр зэрэгтүүгъохэр ииофыгъуу игъютигъэу тегущынэштых.

Адыгэ Республикаэм и Президент ипресс-куулыкъуу

Ом изытет ымъыгъэохъуухэмэ

Нэжъ-Иужхъэр ыкчи сэкъатныгъэ зиэхэр зышыгъэх социалнэ учреждениехэм язытет мы аужырэ ильсхэм нахь лъэшэу анаиэ тырагъэты хъугъэ. Ащ ишыхъац ахэм афэдэ унэу Мыекъуапэ дэтхэм гъэкшын ыкчи гъэцкшын Иофшэнхэр мымакиэу зэрахъэхэрээр.

Адыгэ Республикаэм и Къэралыгъо учреждениеу «Нэжъ-Иужхъэм ыкчи сэкъатхэм яреспубликэ пансионат» зыфалорэм хэт отделениеу «Гукшын» («Милосердие») агуу зэджаагъэхэр. Мыши нэбгыри 185-у чиэсэр сэкъатныгъэ зиэ заклэх.

Пансионатын идиректорэу Бэгъушэе Юныс къызэрэти-Иугъэмкэ, мазэкиэ узэкиэбэжъэм, рагъэжьагъац отделением иунашхъэ зэблахууныр. Квадратнэ метрэ миным ехъу фэдизым шиферыр тырахи, «профнастил» зыфалорэм фэдэ тыральхъагъ. Унашхъэм изблэхъун пэйхъащт мылькур Урысые Пенсионхэмкэ и фонд къытгупшигъ, республикэ бюджетми ащ хигъэхъуагъ. Зэклэмий мы Иофшэнхэм сомэ миллиони 4-рэ мини 146-рэ телефонэу зытгъээмэ, подрядчикым — фирмэу ООО-у «Домсервис» зыфалоу мы объектым Иофшишэнхэм ифитынгъэ аукционом къыццэдэзыхъгъэм — сомэ миллиони 3-рэ мини 171-рэ тыргыгъэнэу къытгъэштагъ. Арышь, къэнэрэ ахъщэр мы отделением игъэцкшын пэйхъащт мыал ягъэ хъугъэ.

Мыхэм афэдэ учреждениехэр зэрэгтээпсыгъэнхэ фэе шапхъэхэм, псэольшэц материалэу бгъэфедэнхэу щытхэм

зэхъокынныгъэхэр афхъуагъэх, — ело Ю. Бэгъушъэм. — Ильэситфыкэ узэкиэбэжъэм, пластикэр дгээфедэн, джэхашъохэм линолеум аттэлхъан, дэпкхэм краскэ ашытфэн тыфитгъэмэ, джы ахэр зэки Госпожнадзорын щигъээзягъэх. Ары гъэкшын ыкчи гъэцкшын Иофшэнхэм зэшшотхын фаэр бэдээ къэзьшырэр.

Пансионатын иотделение Чиэс сымаджэхэр зэки э мы мафэхэм нэмыкэ корпуст ашагъэх. Ащ фэдиз нэбгырэ пчагъээр загъэкощым унхэу ахэр зэрагъэтгынхъагъэхэр

тээкү зэжъуу хъугъэх фэдэу щытми, Иофшэнхэр заухихэрэм къызыдагъээжыщт корпусыр дэгьюу зэтгээпсыхъэгъэшт, ащ тээкү нэмыиэми агу къызэтинки хүн.

Адыгэ Республикаэм Иофшэнхэм ыкчи социалнэ хэхьончъагъэмкэ и Министерствэ тээрэшцаагъэзагъэмкэ, ом изытет ымъыгъэохъуухэмэ, мы отделением иунашхъэ изблэхъуни, нэмыкэ Иофшэнхэм зыклохэрэри чъэпэогъум ехъулэу аухынхэу щыт.

ЖАКИЭМЫКЬО Аминэт.
Сурэтхэр Іашынэ Аслын
тырихыгъэх.

ШИУХЬАФТЫНХЭМ ЯТЫН РАГЪЭЖЬАГЬ

Шишиэ Иофтхъабзэу «Апэрэ классым къоштхэм яшшуахыт» зыфиорэм къыдыхэлтыгъэу къэлэцыкүу пэпчь ишыкшыгъэцт Иалмэксынэр ащ дэлжыщт хапшынхэмрэ ятын Адыгэ Республикаэм гъэсэнгъэмрэ шиэнгъэмрэкэ и Министерствэ республикэм имуниципалнэ образованиехэм ашыригъэжьагъ.

Министерствэм къызэртигъэмкэ, еджапшэхэм къацагъэ спискэхэм адиштэу мыгъэ апэрэ классым ихъащт нэбгырэ 4700-мэ яшыкшыгъэштхэр ашкагъэхъащтх. Зэрагъэнэфагъэмкэ, шишхъэум и 27-м ехъулэу мы Иофтхъабзэу итгээцкэн аухыщт.

Мы шишиэ акциир ильэсипл хъугъэу республикэм щырагъэкшы. Мыгъэ апэрэ классым ихъащт къэлэцыкүу хамгын яшшуахытнхэм ашшуахыт сомэ миллионицым ехъур АР-м и Правительствэ ирезервнэ фонд къыхахыгъ.

Тыфэгушо!

Тиньбджэгъу лъапшоу Мыгу Рэмэзан ыныбжъ ильэс 70-рэ зэрэхъугъэмкэ тигу кыыддеи тигу тыфэгушо! Йыгычэ изэу, узыр зыфэдэр ымышшоу, иунагъо насыпир щыхъоу, ибынхэмэр игупсехэмэр адатхъеу джыри ильэсийбэрэ псеунэу фэтэо.

Лытэнэгъэ кыыфэзэйхэу Дэрбэ Асланэр Тэмарэрэ.

Кілэегъаджэхэр зэйкіәштых

Мыекъопэ къэлэ администрацием гъесэнгъэмкэ и Комитет шышхъэум и 26-м зэхажэцт педсоветым ишъипкъеу зыфэгъехъазыры. Ильэсикэ еджэгъум ехъулшоу щыгэцт зигъо Йофыгъор зыфэгъехъыгъэштыр «Гъесэнгъэ ягъэгъотыгъэнэмкэ лъэпкэ инициативэу «Тиеджепак» зыфиорэм тегъэпсихъагъеу шуныгъэмкэ муниципальнэ системэм иамалхэр» зыфиорэр ары.

— Кыткіхъухъэрэ ныбжыкіхъэм япшоу гъэ фэгъехъыгъэ Йофхъабзэр зэрэхэхатцэрэм мэхъянэшхо и, — ею къэлэ администрацием гъесэнгъэмкэ и Комитет иофишишоу А.Нэшэмымкъом. — Мыгъэ ащ фэгъехъыгъэу Йофхъабзэр зэфэшхъафхэр: педагогическэ егъеджэнхэр, общественнэ едэүнхэр, «Иэнэ хъураххэр» квала щыгычэх. Гъесэнгъэм исистимэ иофишишоу ямызакью мы Йофхъабзэрэ чанэу кахэлжаягъэх. Чыпшохэзэхэз хэбээ ыкчиправхъумэх органхэм яиофишишохэр, дин конфессиехэм ялЫкхэр, СМИ-м яиофишишохэр ыкчи кілэеджаклохэр. Мишкішоу мурад шхъалеу зыфэдгъэуцжыгъагъэр зыкынгъээ зыхэл гъесэнгъэм имуниципальнэ системэ иконцепции гъэпсигъэнэр ары.

А.Нэшэмымкъом кыызришоу гъесэнгъэмкэ, зы лъэныкъомкэ мышышхъэу зэйкіер зэфэхъысижье Йофхъабзэу щыт, адэр лъэныкъомкэ ильэсикэ еджэгъум шиэгъэн фэе иофишишохэр ягъэжэпшоху хүшт.

Кілэегъэдже советым илленаарнэ зэхэсигъо культурэм и Ундуу Мыекъуапэ дэтым торжественнэу кыыщизшоу хүшт. Нэужым гимназиену N 5-м творческэ купхэм яиофишишохэр, щылжаягъектэшт. Мы Йофхъабзэм хэлжаяххэрэ кілэеджаклохэм япшоу гъэ икъеухъумэн зэрар езыхышт шыкіхъэр щыгэзье гъээнхэмкэ, граждан-патриотическэ епльякішоу кілэеджаклохэм яиэхэр гъэльшыгъээнхэмкэ, еджааншохэм щеджэхэр ягушхъэ банигъээ зыкъегъэ шиэгъэнхэмкэ узыдэлжээн фэе иофишишоу къэуцуухэрэм атегуцшиштых.

Кілэпухэр зэнэкъокъущтых

Адыгэ Республикаем гъесэнгъэмрэ шиэнгъэмрэ и Министерствэ АР-м и Президентэу Тхъакууции Аслан яиэпшохэр ильэситу хъугъеу Адыгейим имуниципальнэ дошкольнэ гъесэнгъэ учреждениехэм якілэпухэм зэнэкъокъу афызэхшэ. Ащ хэлажъэ зышшохъумэн ятхылхэм ятын джырэблагъэ аухыгъ.

АР-м гъесэнгъэмрэ шиэнгъэмрэ и Министерствэ иофишишохэм кызызрашоу гъесэнгъэмкэ, мы ильэсис Адыгэ Республикаем и Президент ишшохъафтын Адыгейим икілэпшоу нэбгырэ 90-рэ фэдиз фэланэ. Анахь кілэпшоу чанэу кыыхагъэштэххэр Мыеекъопэ, Кошхъабэлэ ыкчи Техъутэмыхъо районхэм якілэцкыу Иыгыпшохэм яиофишишохэр арых.

Джааш фэдэу кызызрашоу гъесэнгъэ и 17-м кыыщегъэжаягъэу шиэнгъэхэм зашыхагъэххэр институтын иэкс-спертнэ комиссие иофишишохэр ригъэжаягъ, ащ зекімкъи общественнэ организациехэм ялЫкхэм нэбгырэ 18 фэдиз хахъэ. Ахэм муниципальнэ дошкольнэ гъесэнгъэ учреждениехэм якілэпшоу анахь дэгъухэу сомэ мин 30 зырыз зэрэтиштхэр (зекімкъи нэбгырэ 66-рэ мэхъух) кыыхахынх фэе.

— Муниципальнэ дошкольнэ гъесэнгъэ учреждениехэм янахь кілэпшоу дэгъухэу кыызыщиэнэфэшт зэхаххэр кілэпухэм я Дунэе мафэ тырагъэфэшт, ар Йонигъюм хэдгъэунэфыкышишт, — кыайагъ министерствэм иофишишохэм.

KIAPR Фатим.

Анахь чанхэр хэлажъэх

«Ныбжыкіхъэм я Ильэс» кыыдхилтытэу шышхъэу и 22-м кыыщегъэжаягъэу и 28-м нэс Саргинске ихигъэхъунэ дэжь «Волга 2009»-рэ зыфиорэ ныбжыкіхъэм межрегиональнэ ыкчи гъесэнгъэ форум щыкъошт. Мы Йофхъабзэм Адыгэ Республикаем иныбжыкіхъэм купи хэлэжээнэу рагъэблэгъагъ.

Ащ пэхъаашт ахъщэр «Адыгейим иныбжыкіхъэм» зыфиорэ республикэ целевой программэм, ныбжыкіхъэм иофишишохэм федэральнэ агентствэм ыкчи партиеу «Единэ Россиям» къатшошт.

Адыгейим икынгъэ купым хэхъагъэх студентхэр, «Гвардие ныбжыкіхъэм» зыфиорэ организацием хэтхэу щыгээнгъэм нахь чанэу зыкынгъэзэхъагъэхэм ащишхэр, яшшононгъэхъэм чанэу волонтер Йофым пыльхэр.

Зэхахъэм нэбгырэ 1500-рэ фэдиз къекшохъафтар. Ныбжыкіхъэм яснаащыгъэ кызыщаагъэлэгъошт творческэ, зекімкъи нэмыкі Йофхъабзэхэр рагъэкшохъафтар. Джааш фэдэу социальнэ мэхъян зиэ проект зэфэшхъафтар ныбжыкіхъэм кызыщаагъэлэгъоштых.

ДАУТЭ Анжел.

Шышхъэум и 25-рэ ильэс

ЗЫКЫНЫГЪЭМ

Апэрэ зэйкіәштэхъэр

Бэдзэогъу мазэм икуупшоу жыы чыгытагъэр хъопсэгэо къодыгу кызыщиэнэжырэм, дунаеу тыхэхтыр зыщистырэ уахътэм Тыркуем тъялэпэ итэдзагъ. Къухъебыбэу тызэрэсир итэйсэхы зэхъум, чыгыхъэ джэшъо гъожь-шэпльишъоу къэлъягъорэм чыг зэе-тываешхэр кытецхуу, чыпш-чыпшоу таанчонтэй тээкшори алтыкі-дзагъэу синэпльтигъу кыридзагъэх. Тильэпкъэгъухэм янахъыбэр егъэзэгъекіхъэм зыдкошыгъыгъэх хэгъэгум ичыгыгъхъэ сыйтимуцоз гу чыг фэсшшоу егъэжаягъ, нэужым сиепльтигъэхэр зэблэхъужыгъэхэми. Хъаткъохъо Долэтчарые «Мусульманин» зыфиорэ журналын 1910-рэ ильэсис кызыщиутигъэгъе сатырхеу Шыхъэлхэхьо Абу кытлыгъэ-Иэсигъыгъэхэр сыйгу къэкыжыгъэх:

«... Тимухъаджырхэр гъаблэм зэригъялэхэрэм, яхжукъы къагъэзжэжымэ ашигийгъо пкіэнчэу зэрэгүйхэрэм къэпльянчштуу яшшишохъи, гушшохъы макъэм дунаир зэтэричэу зэгзээтийнэу, къэшто-удж чэфим сыйтимуу фэе цыфхэр зыфэдхэр сэ дэгъоу кызгургу-яугъ... Сикъош лъэпшохъадыгъхэр, Тыркуем шьукъэкшохъынным зыщышуухъум — зырыз дэдэхэм анфэшхъафхэм бэны чыгшохъэр ащ кызышьохъэ... ащ насып щызыгъоинэу зышшишохъэр инэу, инэу хэу-къохъ. Хъэзабэу зыхэфагъэхэм хэкшохъи, агу, ши фэшхъаф щымыгугъи хэзэхээ кыкыжыгъэхэм Босфоры инэпкъы кызыщиутигъэхэм мэхъуба? Тиджэуап ащ ѿдьгъоинкыи пшэхэнэп. Адыгэ нэбгырэ миллионым кызыщиэнэп, адыгэбэз къабэзкэ гушшишохъи къинэжыгъэри зы миллионым къехъугъи хэзэхээ. Аныара адыгэ мин шытфы зыщыдэсм, Самсун мин шын-

къехъу зизэфагур кыгъэуучи-жын ыльэхъигъ. Джири ма-рыш, нэбгырэ 46-рэ зыххээрэ адыгэ купыр Тыркуем кыгъэсигъ. Зыкыныгъэм фэкшорэгъогур Тыркуем кыщежээнкы мэхъуба? Тиджэуап ащ ѿдьгъоинкыи пшэхэнэп. Адыгэ нэбгырэ миллионым кызыщиэнэп, адыгэбэз къабэзкэ гушшишохъи къинэжыгъэри зы миллионым къехъугъи хэзэхээ. Аныара адыгэ мин шытфы зыщыдэсм, Самсун мин шын-

къехъу Стамбул иаэропорт кытхэхъагъэх. АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм идепутатэу, сатыушшоу Кіэрмит Мухьдин, адыгэ бзэшэнгъэлжээцэриоу, филолог эшэнгъэмкэ докторэу Бырыр Батырбий, зэльашшохъэ орэдьиохъу Къушъэкъо Симэрэ Устэкъо Нуухъэрэ, композиторэу ыкчи продюсерэу Лынгъуу Къэлэшшоу, «Нэфым» ишшэхъу Иныхъу Инверрэ Стапшоу Сафытэрэ, «Шапсыгъ» зыфиорэ гъэзетым иредактор шьхъаэу Нуубэ Анзор, Адыгэ телевидением иофишишохъу Тэшшу Светланэрэ Яхбулз Мэдинэрэ, Кілэцкыу Ихъэм алъяпльэрэ враачэу Нэгъой Мулиэт, пишшонохъу Тыгъужу Нурбый, Къэлэлкүтэхъо Инвер, Къытшохъу Аизаур, сэри ахэм сахэтэу Тыркуем итаможеннэ къулыкъу-шшохъи тякшохъи, хэгъэгоу тыхъызэрхъагъэхэм тхъамфишириэ тызэрэштэйштим Илизын кытээтиштэйштэйштим тхъампэр типас-портмэ къатырагъапкэ.

Мыщ тыкъэкъоным ыпэккэ ильэс ишшоу ригъажы, Тыркуем тыхъызэрэштэйштим программэм Мухьдинэ дэлжэхъагъ. Мэфэ токшохъи зырэм кыкылоц си-хъат тельтиштэу тыхъызэрэштэйштим гъогур, тыхъэхъаашт къуаджэхъэр, тыхъэрильштэйштим, тыхъызхъэштэйштим, «Нэфым» концерт пчыагъэу кытыштэйштим, кызышиштэйштим чыпшохъэр, нэфэшхъафэу къэпшохъи, тизекшохъи зыфэдэштэйштим зэхигъэуцагъи. Ащ изхэгъэу-цион тыхъэдэхъогъэ лъэнхъори чанэу кыхъэлжэхъагъ. Адыгэ хэсэ зэфэшхъафыбэу Тыркуем щыгээнгъэм ятхъаматэхъэр зэхэгъуцагъи, кызыэрэштэйштим тээвэрэштэйштим тхъампэр, тыхъызэрэштэйштим тхъампэр тиас-портмэ къатырагъапкэ.

Лынгъуу Эролрэ Къэлэшшоарэ зы лакъо зэ-рэштиштэйштим агъэунэфыгъыгъ.

мэ? Арынкы мэхъуба зыкынгъэм игъогу тыхъызхъэштэйштим? Кіэрмит Мухьдинэ фэдээ адыгэ Калэхъуу чэши мафи зэпмийоу ильэпкэ фэгүйхэрээр нахьыбэу тиэхъумэ, тизэхахь

тиэхъумэ, тизэхахь

ГЬОГУР ЩЫНЭГЬОНЧЪЭНЫМ ПАЙ

Гъогухэм къатехъухъэрэ хъугъэ-шэгъэ тхъамы-къагъохэм япчъагъэ ильэс нахыбэ эз-рэхъурэм зэрэдунауе егъэгумэкъи. Статистикэм къизэригъэлъагъорэмкэ, ильэсым къыкъоцI мыш фэдэ хъугъэ-шагъэхэм нэбгырэ миллионным ехъу ахэкъудэ, нэбгырэ миллион пчагъэм шъобж зэфэшхъафхэр атешагъэхэ мэхъу. Гукъа нахь мышэм, нахыбэрэмкэ ахэр зищынэгъэ гъогу төуонэу езыгъэжэ-гъэ ныбжыкъэхэр арых.

Зэфэхьысыжхэм къизэра-гъэлъагъорэмкэ, мыш фэдэ тхъамыкъагъохэм нахыбэрэмкэ лъапсэ афхъурэр ежэ водительхэм сакыныгъэ къизэрзыхамыгъафэрэр, гъогурыкъоним ишапхъэхэр зераукохэрэр ары. «Административнэ правэукононгъэхэм я Кодекс зэхъокынгъэхэр фэшыгъэнхэр» (КоАП) зифиорэ Законэу 2007-рэ ильэсым куачэ зилэ хъугъэм иштуагъэкэ, Иофхэм язытет тээкү нэмынэми нахышиум ылъэнкъо зифиузэнкыгь. Ару щит нахь мышэм, Урысаем игъогухэм къатехъухъэрэ хъугъэ-шагъэхэм япчъагъэ зэрбэм уигъэрзэнэу щитэп.

Мы гумэйгъээр дэгъэзыжыгъэенным пае непэ Иофэу ашээрэм, тапэкэ пшъерильэу зифагъэуцужыхэрэм афгэхъыгъагь гъогузекъонир щынэгъончъэнимкэ АР-м хэгъэгү кюоцI Иофхэмкэ и Министерствэ ГИБДД-мкэ и Гъэорышлапэ икъэралыгъо инспектор шхъяаигуадэу Мамьеcky Казбек мы мафхэм къытыгъэ пресс-конференциер. Аш къызэрхигъэшгъэмкэ, мы ильэсым иапэрэ мэзил пштэмэ, Урысаем игъогухэм хъугъэ-шэгъэ мини 105-рэ фэдиз ашагъэунэфыгь. Ахэм нэбгырэ мини 13-рэ ехъу ахэкъодагь, нэбгырэ мини 133,5-мэ шъобжхэр атешагъэхэ хъугъэ. 2008-рэ ильэсым мыш фэдэ иуахьтэ егъэшагъэмэ, гъогухэм къатехъухъэгъэ авариехэм япчъагъэ процентибл фэдизкэ нахь макэ хъугъэ. Ару щитми, ыпшъякэ къэтогъэ пчагъэхэм бэмэ уарегъэупшицэ. Адыгейм игъогухэм мэзий-

фышхээм джырэ лъэхъан Иофхъэбээ гъэнэфагъэхэр рагъэ-къоцых, гъесэнгъэм иучрежденихэр, ахэм къапэблэгъэ чыпхээр аупльэкхү, къэлэць-къуухэм ямызакью, ахэм янэятэхэмэ зэлукъэгъу-зэдэгүчы-Игъухэр адашынх.

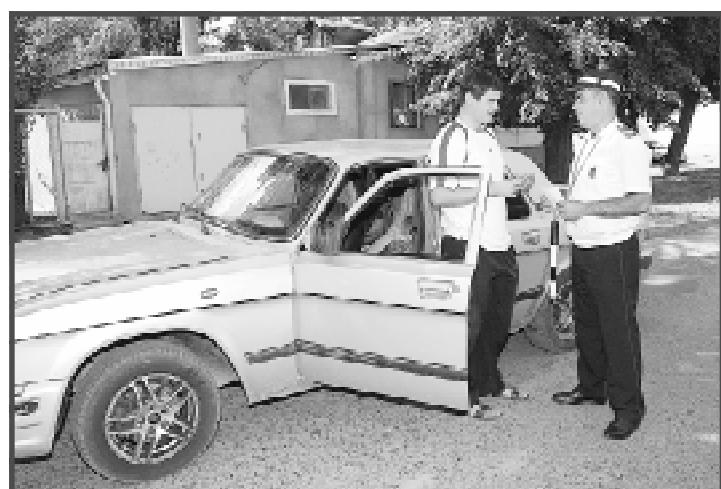
Мамьеcky Казбек анахьэу ынаэ зытыридэгээ лъэнэ-къохэм ашыц УФ-м и МВД ишац иунашьоу «Административнэ регламентын зэхъокынгъэхэр фэшыгъэнхэр» зифиорэ ильэсым Ионыгъом и 1-м къыщегъэжагъэу Иоф зишшэштим гъогузекъоним ылъэн-къоцэ зэхъокынгъэу къызыдыхыщхэр. Мы документэу аштагъэм гъогум тет водительхэм, лъэрсрыкъохэм, ГИБДД-м икъулыкъушхээм зэфыщтыкIэу зэфыряштыр къеэнафаэ. Аш къыдыхэлтыагъэу гъогум къырычээрэ автомобилхэм язекIаукэ авоматикэ режимын тет видеокамерэхэм атырихыээ юшыщ.

Нэужым шапхъэхэр зыкульгъэ водительхэм административнэ пшъэдэгээ ѹжээ зэрахыщ унашьо тхыгъэу афараагъэхьиз ашыщ. Мыш дэжым къыхэгъэшгъэн фое машинэм ируль къэрысигъэм емыльтыгъэу тазырыр зытыралхъаштыр автомобилыр зытгэхагъэр ары. Аш къыхэкIэ икъэрикIэу регистрацие амышыгъэу, довереносткэ зимишинэ зыщэжыгъэхэр къинигъуабэм ахэфэн зэралъэкIыщтыр агу къэтгэгъэжы.

Мамьеcky Казбек къизэри-Иуагъэмкэ, КоАП-м зэхъокынгъэу фэхъуагъэхэм адиштэу тазыр зытыралхъэгъэ водителым игъом ахшэр зимиштыкIэ, мэф 15-м нэс хялс къыхын юльэгэшт. Аш ахэм зыщагъэгъуущтэп.

Федеральнэ ыкIи республико бюджетхэм къафатIуущырэ ахшэм иштуагъэкэ гъогурыкъонир щынэгъончъэнимкэ АР-м и МВД ГИБДД-мкэ и Гъэорышлапэ иматериалнэ-техническэ базэ нахь зэтгээ-пшхъагъэ зэрхъуагъэм, республикэм игъогухэм непэ язытет зыфдэм, нэфыгъуазэхэм япчъагъэ зэримыкъурэм, цэцкъызэдэчъэнхэм алъэнкъо-кэ гумзыгъюу къеуцуухэрэм (стритрейссы), нэмийкI лъэнэ-къохэмкIи журналистхэм къатагъэ упчIэхэм яджэуахэр Мамьеcky Казбекрэ гъогупатруль къулыкъум и Иофы-шхэхэу пресс-конференцием хэлжэгъэхэмрэ къаратыжыгъэх. Къэбар шыпкъэр цыфхэм алъыгъэлэсигъэнимкэ къэбар жъугъэм иамалхэмрэ ГИБДД-м Иофы-шхэхэмрэ язэдэлжээн мэхъянэшко зэриэр бгүйтуми къагъэнэфагь.

ТХАРКЬОХЬО Адам.

ЛЪЭГЬО НЭФ

Къумпыл Къадырбэч къызыыхъугъэр шышхъэум и 24-м ильэс 75-рэ хъуьгъэ

ГУМ КЪИКЪЫРЭ ОРЭДЫМ ИЛЬЭГАП!

Къумпыл Къадырбэч ... Мы сатырхэр сэтхы, ау сыгукэ сштэни, сеэзгыни слъэкъирэп тиадыгэ усэкъошко ишыИэнгъэ гъогу зериухыгъэм. Къадырбэч непи къитхэтим фэдэу уфэтхэн фай, ары шъхьаем, ильэс 75-рэ зэрхьупэм пае ишГэж фэгъэхыгъэу непэ си-фэтхэ. Ару щитми сыгу тэку зыгъэрэхьатырэм зэу ашыц гупшицыр спшхъэ икъирэп: усакIом ишыИэнгъэ гъогу ыухыгъэм, непэ иусэ лъягхэмкIэ къитхэт. Ар иусхэмкIэ зыфигъэу-цужыгъэ лъеоянэм ильэгапIэ тетэу къиткIэхъухъэрэ ныбжыкIэ лакъохэм имэкъэм даххэмкIэ, иадыгэ ныдэлт-фыбзэ идунай зеригъэлэшагъэмкIэ охьте зэфэшхъафхэр игушхъэ шIэжкIэ зэриххэу адыгэ лъепкыр шIэфекIэ ахэтищ.

Шэфэп усэкIо зэфэшхъафхэр зэршыцIэхэр. Зым тхыль пчыагын къидигъэкIын ыльякIыщт, ау иусхэмкIэ цыфым ыгу къыгъэбэрын ымыльзIэу макIэп къизэрхэкIэрэ. Сэ си-зэреплырэмкIэ аш фэдэу зыкIэхъуэрэ усакIор иусхэмкIэ ежь фэдабэм ях-щырэу щитми ары. Ахэм атхыгъэхэри тэрэхын, гупшице гъэнэфагын ахэль, ары шъхьаем уздажэрэ нэүж псынкIэ хазырэу пшэгтүшэхых. Ау тхыльеджэм нахыбэу зызыфиццэирэ ыгу рихыгъэ усэхэр арых, сида Помэ ахэр зикъэлмэнэ къыпкыгъэгэ усакIор игушысэ-гуршишхэм къалтыИесыгь, егашIэм ежьрэ зэгушысэу, зэргэз-зэфэн ымыльзIэу Йофигъохэр къы-фызэшхуихын, нэрлигээгоу ыашшхэ къирильхъагь. Аш фэдэ усакIор тхыль-еджэм иныбджэгъу шыпкы эмхь, усэхэм ашыц пчыагъохэр, ежьим ихэм фэдэу къызфигъэфедхээз, къыз-фегъэорышIэх. Джаш фэдэ творческэ насын къызфыкъохыгъэхэм ашыцагь Къумпыл Къадырбэч.

Иусхэу Испэасэнгъэшхо зыхэльхэмкIэ тиадыгэ поэзие непэрэ лъэхьаным ыубытгъэ лъягапIэхэр езыгъэ-штагъэхэм, а лъягапIэхэм псеэмыблэжьэу афэзыгъажьхэм ззу ашыц. Сида Помэ непи усакIор тхыльеджэм афыризIэгъэ шыпкыгъэ-шIульгъу-ныгъэр, цыфыбэм ягупшисэ-гуршишхэр, шIур, дэхагъэр, зэфагъэр къи-зыточырэ усэхэмкIэ анахь ныбджэгъу ИшIум фэдэу ягъус, къалъэпль, къяджэ. УсакIом Испэасэнгъэрэ иусэ шIабхэмрэ ашыгъозэ цыфыбэм ядигэ лъепкын къыхэгъэгъуай ыкIи ар ишыххат Къадырбэч икъэлмэнэ пэ къыпкыгъэгэ тхыгъэхэр мыкIосэжын жуягъуо лъепкын къызэрхефесы-штых.

Къумпыл Къадырбэч Хъызыр ыкъох Адыгэ Республиком ианахь къоджэ дахэмэ зэу ашыцэу Улапэ илэж-кIо унагьо шыпхъэум и 24-м 1934-рэ ильэсм къиххуягъагь, 1954 — 1957-рэ ильэхэм Хэгъэгум иуИэнгъэ кIуач-Ихэм къулыкту ацихыгъ. 1957-рэ ильэсм къыщегъэжьагъуу 1959-рэм нэс хъызмэтхэхапIэу «Зэкъошныгъэм» лэжкIэло къызэрхыкIо Гутыгъ. А ильэс шыпкыжэм иапэрэ усэхэрэ афхъуух ыкIи творческэ Испэасэнгъэ гъэнэфагьэ зэрхэлтим къыххэкIэу М. Горькэм ыцIэ зыхырэ Литературнэ ашпээрэ еджапIоу къалеу Москва дэтын ЧIэхъаш, 1965-рэ ильэсм къеухы. Ихку гупсэ къы-зигъэзжыкIэ, еджапIэ мыкIосэх охтэ кIэкIыкIэ зыщылэжъэгъэ Йофигъоу

къэралыгъо шъэфхэр хэутыним къы-щыухумгъэхэмкIэ Адыгейм итыгъэм Йохажын ыкIи апэрэмкIэ аш Йофигъи къыззэрыкIоу, етланэ ишацэу дунаим ехыжыфекIэ щэлажь.

Къадырбэч икъоджэ гупсэу Улапэ, ар къэзыуцхъэрэ дунэе дахэм, псыхъоххэу Лабэрэ Улэрэ гъатхэм шхъухьаш-Ихэу, гъэмафэмрэ бжыхъэмрэ мамыроу, дахэу речькъыхэрэ ицыкIугъом къы-щегъэжьагъэу къаххуягъагь. А дунэе дахэр ары мыхъутгъэм гультигэ чан зиэ кIэлэцкIыкIор усэ зэхэлхъаным къыфэ-мушыныгъэнкIи хъун. Ау, сэ къыз-рэсшIошIырэмкIэ, исабыгъом зэхихыгъэх тхыдэжхэр, ЙорыГуатхэр, пши-сэхэр ыгу къинагъэхэу, зыщыпсэу-рэ дунэе дэхшхом рипхъынхэ фы-зэшIокIэу ыныбжыкIэ зэхъум, аш ыгу усэ зэхэлхъаным къыфэушигъ, щэчи хэльгэ ар усакIом итворчествэ ипсын-кIэчь дахэ зэрхъуягъэр. Ары Къадыр-бэч иапэрэ усэхэр ицыкIугъом къыз-кIыщегъэхэрэри. Ау усэкIэ амалхэр анахьу къызыИкIаххэхэрэ 1950-рэ ильэхэр арых.

1957-р ильэсм Къадырбэч иусхэр къыххутинын рагъажэ ыкIи охтабэ азыфагу къимыфу иусхэр къызыдэхъэгъэ тхыль пчыагъэ аш къидегъэкIы: «ПсынкIэчь» — 1964; «ГумэкI» — 1968; «Апрелэу сагум инэф» — 1971; «Цыфым инеуш» — 1973; «ГъэшIэ нап» — 1976; «Сятэ исурэт» — 1979;

гъогу кIэкIыгъэм, къыззэрыкIо дэдэу ар щымытыгъэм, тхэн мурадэу зыфи-шIыжыгъагъэр гъэхъэгъэхо хэльзу зэшIуихыгь. Узегупшисанэрэм, поэтым иапэрэ усэхэр ытхынхэу зыригъэжъ-гъагъэр лъэхъэнэ къинигъ. Тиадыгэ хэку узгъэ хъыльхэу зэошхо мэхъаджэу блэкIыгъэм къытырищагъэхэр джыри ыгъэкIыжынхэу игъо ифэгъа-

«Нэвшаагъор сишэсийн» — 1984; «Охътэ гъунэнчэм изытакъикь» — 1987; «Бзьюу быбырэм иныбжыкыку» — 1990. УсакIом идунай зехъожэ нэ-уяжым, гухэкI нахь мышIэми, ильэс пши-кIыкIутфым къыкIоц изы тхыль нахь (ар ильэс тIокIиц зэрхэвурэм илгэжкIэу) («ГашашIем ильэзүүж» (1994) къы-дэжкIыгъэп. Ару щитми, ишыИэнгъэ гъогу ымуххэ иусэхэр урсызбэки, украинахээгэйн Москва, Ростов-на-Дону, Киев 1964-рэ ильэсм къыщегъэжьагъуу 1972-рэ ильэсм нэс къа-щыдэкIыгъэх.

Къумпыл Къадырбэч ишыИэнгъэ

лъапсэ афэхъуягъэр адыгэ усэм ежь ѿшхъэкIэ гулытэнгъэшху фыриагъэр ары. Ар ѿшыИэнгъэм ильэнкIуабэмэ анэс къодьеу щымытгэу, Йо-фыгъуабэмэ афигъэорышIэнтэгъигь: ихэ-ку гупсэу псеэмыблэжьэу шу ѿльэг-турэм ичынзильэ пстгуми мамыр ѿшы-кIэр зыпкэ ашигъеуцожыгъэнкIэ ашекIокIыре Йоф инхэм зэкIэ альэнк-кIохэр къызэлъиубытэу, адыгэхэм ижырэ лъэхъанхэм къащегъэжьагъэу джырэ ѿшыИакIэм къынэсэу яхшишэ къырыкIуагъэр къытхыханым ыгукIэ фаблэштыгь ыкIи зэрилъэкIэу ежым ышхъэкIэ фызэшIокIыре иахь зэрэхишихъаным ишыпкэу пылтыгь. Джары 1970 — 1980-рэ ильэхэм анахьу Къадырбэч итворчествэ лъэгэ дэдэу зызыкIиэтэгъэрэ. А лъэхъаным усакIом игушысэ-гуршишхэмрэ ежьрэ къэзыу-цхъэрэ дунаим зэхъокIынгъэшхохуу фэхъухэрэм зэдиштэ къодьеху щы-мутхэу, зэхэуушхъафыкIын умылъ-кIынэу зэхэгъэшагъэу мэхь, ежым ипоэтическэ амал къыззрихьау а Йофигъоххом гъэнэфагъзу иахь зэрэхишихъаштим псеэмыблэжьэу фэбанэ. УсакIом игъашI кIэкIэу ымыухыгъа-гъэмэ, джыри ЙенпIэсэнгъэшхо зыхэль усэ тхыапша тиадыгэ литературэ аш къызэригъэбашиштыгъэр!

* * *

УсэкIэ утхэнир ИшIэнхэп. Арэу щитми, сид фэдэ Йофигъо къин ашкIэ поэт ныбжыкIэм къыфыкIыкIыгъэм пытгэшхо зыхэльзу ѿшыИэнгъэ мурадыр зэшIуихын ылъэкIыгь. Аш дыкIыгъоу апэрэу усакIом гу зыльтагъэр щытыгъэр иадыгэ лъэпкэ ишы-Иэнгъэ дахэу щытыгъэу зэшкыоны-гъэхэр зыфхъуягъэм, нравственнэ Уагъэр къытешагъэ хуугъэхэм нахь псынкIэу къазэрыхэшыгъыгъэн фарер ары. А Йофим игъэцкIэнкIэ ежым нахьи нахьижхэу, адыгэ литерату-рэм илэжкIэо шыпкэхэу аш иапэрэ лъэбэхъэр эзигъэдэзгъэмэ ашы-щыгъыгъэ КIэрэцэ Тембот, Хъаткъо Ахь-мэд, Перэныкъо Мурат, Лъэустэн Юсыф, Яхъулэ Сэфэр, Бэрэтэрэ Хъами-дэ, ахэм анамыкIыбэми патриотическэ шыпкэхъэ-пьтагъэ зыхэль усэхэмкIэ ясатырэ хэуцо. Ары шхьаем, Къадыр-бэч илическэ герой тхэкIо нахьижхэм къатырэм бэкIэ ашхъэцкIы. Ар къэзыушиххатырэм зэу ашыц усэкIо ныбжыкIэм игушысэ-гуршишхэр къы-зэрэриотыкIыре ѿшыИакIэр. Апэрэ тхыльхэм къащегъэжьагъэу аш иусхэм на-фуу къаххын адыгэ поэзие лъыблэ-нэгъэ-пхъэшагъэр нахьбэмкIэ къыз-бэкIэу, дунэшхор къызэлъызыбыты-ным фэбанэштыгъэм цыфыгур шол-льапIэу, аш щыхъурэ-щышиэрэр, нэб-гырэ пэпчэ ежь идунэе хэушхъафы-кIыгъэ зэриIэр кIэзигъэхъэрэ уса-кIо адыгэ литературам къызэрхэхьагъэр. Ары ыкIи адыгэ тхэкIо нахьижх-хэр зигулытэкIэ джыри зынэмсигъэжэ-жанр зэфэшхъафхэм нахь ныбжыкIаххом ягультиэ нэснэну зыкIэхъу-рэр. Цыфыгум ихыкIыре гупшиасбэр, джэнджэшыр зэхэмугъохъэ тъодьеу, шхъаф-шхъафу ахэр гум ылъапсэ лъыИесырэ гущыIэ шьабхэмкIэ къип-ПотыкIынэмкIэ усэ къодьеу Иэрфэ-гъуягъэр. Цыфыгум игушысэ-гуршишхэр дунэе проблемэхэм яупхын зыхьу-

(КъыкIэлъыкIорэр я 6 — 8-рэ нэкIубгъохэм арыт).

ЛЪЭГЬО НЭФ

Къумпыл Къадырбәч кызыыхъугъэр шышъхъэIум и 24-м ильэс 75-рэ хъугъэ

ГУМ КЪИКЫРЭ ОРЭДЫМ

ИЛЪЭГАП

кіз усем инэфшъхаф жанрэхэри бгъэ-
федэнхэ фае. Алеу ар кызыгурсын —
гъэмэ Къумпыл Къадырбэч ащиштыгъ.
Армырэм аш фэдэ жанрэ кынным —
лиро-этическэ произведенияхэм — уса-
кыор адэлжээнэу ригъажьэштыгъэл.
Ары ыкыи иапэрэ тхыльхэм кващегъэ-
жыагъэу поэтым а жанрэ кызыкын
зыфигъэфедэрэ. Ылжырэ ильэсхэм
лиро-этическэ жанрэр зыпкъ игъэуцо-
гъэнымкіэ поэтым гъэхъэгъэшхохэр
ешых. Либо-этическэ жанр сюмэ
Къумпыл Къадырбэч итворчествэлкіэ
анахъэу сэ зэспхырэр классический по-
эмэр ареу бэмэ квашын альжышт,
ау сэ анахъэу Күэгъэтхымэ сшойгъор
усакыом илическэ произведенияхэм
эпос гупшишаххэр зэрэхэльхэр ары.
Армырэу кызбугурсын пльэкынштэп
усэу «Сэ сыйхэмийтмэ» зыфи Горэм
кыщыри Потыкырыэр. Аш этическэ гу-
пшишыс куу кыхээзыльхэрэд лирическэ
героим идуунэеоплыкіэ. Уахътэмрэ
цыфым идунаэрэ авторым зэхэшыха-
гъэу зэрипхыхээ, уахътэм псе хэзыль-

фыбэу зытегүшىйэрэм, проблемэ гъэ-шІгъоныйбэу къащиітхэрэм, тематикэ зэфэшьхъафыбэ щызэшүүхынэу зэра-фзбанэрэм. Ахэм зэу ашыц пейзажнэ лирикэр зыфтюрэ жанрэр усаклом гъэ-шІгъон дэдэу зэригъефедэрэр. А Йофи-гъом епхыгъеу игугъу пишын плъэ-кышт поэтым икъелэмьш къыпыкы-гъеу «Ошъуапщэхэр текшых» зыфиорэм. Мыщ усаклом игупшиш-гумэкхэр ана-хъэу зыщырипхыхэрэр, апэрэмкэ, шыныкъэ, ошъопщэ къодыеу къышшошын плъекшыт. Ары шъхаем, сыдеуштэу къыбгурышта «ошъопщэ пишыгъэ-хэм» яобраз икъэтыхкэ. Зизекуаккэ «гу-бжыгъашто теорэ» ошъуапщэхэм якъ-этхыхыан усаклом философскэ гупшиш

*Къынптеғағъэр,
Хъадэгъущэм пльэгъузэ цЫфэу
Хигъэфагъэр.
Джары ори уныкъостэу
ҮзКыңтыр,
Үфэзгъадэу тым уапашъхъэ
Сызыктитыр».*

Мыш фэдэ тхыгъэхэм философскэ гупшысэ шхяаІу ахэлтэм усакІом игультыгэрэ иакыыл чаныгъэрэ ыныбжь емынтыгъэу псыхъагъу зэрээцыхэр кыбуграгъяло. Аш фэдэ лирическэ произведенияхэу гупшысэ куу зыхэльхэр мымакІу КъумпЫыл Къадырбэч икъэлэмүлэ кыыпыкІыгъэх. Ахэм ащищых «Жыбыгъэр», «Жъуягъохэр», «Сыгбъэ гумэкІым зыкъыдегуащэ», «О Чыгур, о дунай дахэр ...» ыкІи ахэм анэмы-кІыбэр.

Былойкэ зэрэхдгэйнэфык Йыгъеу, я 70 — 80-рэ ильэсчэм якъежьап Iхэм Къумпыл Къадырбэч лирическэ усэхэм къащымыцуу икъэлэмьиэ эпическэ произведение пчыагъэ къыпэкли. Ахэм ашыцых «Гугъэ», «О ухэт, цыфыр?», «Дзэктолихэр» зыфиорэ поэмэхэр. Усаком идунай ымыхъожызызэ а произведенияхэр итхылт зефэшхяфхэм къадэхэнхэшь, ежь ышхъэкэль эзэгъужынэу игъо ифагъ. Поэтым ытхыгъэ эпическэ произведенияхэм якъеу нэйусас узэрэфхэгъэм тетэу на-ф къынфхэу ахэм къащицэтигъэ темэхэм, проблемэхэм язэшихын къа-фигъотыгъэ екъолакъиэм ыужыкли хэхьонигъэ гъэнэфагъэхэр афишиынэу зэрштыгъэм.

А лъхъянам Къадырбэч ытыхыгъ произвдениехэм нахь гупшысэ ку ахэль зэржкугъэр къахэцы. Дунэешхом щыпсэурэ цыф зэфэштхяфыбэмэ япашхэм идеология гъэнэфагъэху зэрхъэхэрэм зэмызэгъыныгъэ Иофыгъошхоху къахыхэрэм цыф къизэры-къуабэмэ лыгъащхэр къазэрэфиҳырэр, щылекъе жылрэ щылекъакъемрэ пхъэшгээ-мехъэджагъеу зэфирялэм язэмызэгъыныгъэ азыфагу цыф къизэрыкъо лажэ зимылахэр зэрэдэкъуадэрэр усакъом иэтическэ произведениехэм ащыкъегъэтхы. Аш фэдэ гупшысэхэм, аш фэдэ дунэеепльыкъем поэтым ыгу къыригъэжыкъеу, густырыгъэ хэльеу зэрякъуаллэрэр умыгъэшилгъон пльэкъырэп. Шылыкъэ, ыпекъэ ижьырэ щылекъеу цыф жыгъэхэр зыхэтгэхэм идеология гъэнэфагъэхэр щызэррамыхъэштыгъеу тэлсыгъаётэми, щыфхэм жъалымыгъэрэ бзэджэнгъэрэ игъэктотыгъеу зыхэлтыгъэ Иофыгъохэр хьоен щызэррахъэштыгъе. А Иофым изэштохын мэрээнэгъеуи бэнэнгъеуи макъеп цыфхэм къафиҳыштыгъэр. Ары шъхьаем, усакъор ежь шыхъякъэ анахъеу зыгъэгумэкъырэр идеология зэпэуцужынм ипроблемэп, аш цыф къизэрыкъом лягъеу къырихырэр ары нахь. Аш фэдэ темэм икъэйтэн ыкъи изэштохын шьошэ гъешлгъоныбэ епхылын пльэкъыщт, ау Къадырбэч Иофыгъо шъхьайу «Гугъэ» зыфиорэ поэмэм къышицэтырэр ишьаоу зэо маштоом зищилгъэ хэзылхъагъэм, лэнгъэ мэхъаджэм пэуцужызэ, ныр зэрежэрэр ары.

Поэмү «Гүгъэр» ишапхъэкІэ инэу, игъэкІотыгъеу плон умыльэкІыштми, аш осэшко фэозыгъешЫрэр гупшысэ купкІэх хэлтыр ары. Бзыльфыгъеу зи-

хъагъэр, псэ кыпкызыгъэк! Агъэр цы-
фыр арэу зэрэштыр иусэ щыхегъеу-
нэфхыкы;

*«КъакІэлъыкІуагъэх ахэм
нэмыкІхэр,
Уахътэр, о цыфым исэ къвихиль-
хъагъ.
Аиц игушишысэу — уигъогу лъэ-
мунджехэр*

Фыртыни машIуи абынсыхъагъ».

Мың фәдэ сатырхәу мымакІеу
Күмпіл Къадырбәч иусөхэм ахтәхэм
дҗыри зы гупшысә куу уфащә. Ар
адыгэ ныдэльфыбзэм къарыоу хэлтымын
иккіютыкЫн. Поэтым иныдэльфыбзэм
адыгэ тхэкІо пчыагъэмә хабзэ зэрафэ-
хъугъяу, зығығыззәу, нәиутыгъе хэлъяу
занкІеу идэхагъэ темыгущыИеми, аашкІе,
а гупшысә шыыпкъеҳеу ыгу ильхэр
Цығығум ылъачІе нигъесхеу, мәусә.
Джащыгъум ныдэльфыбзэм дэхагъеуи,
къарыоу хэлтыр хэтрэ адыгэ цығи
ыгу лъегъеІесы, гу лъыреғъятә, нәфэ-
шыхъаф гупшысакІеҳәм афещә. Шыы-
фәп ныІа гум кыїукЫирэ мәкъамәхэр
зэкІоу зэбгъепшынхәшь, хәбзэ гъэн-
фагъэ хэлъяу усэр бүтэпсынр кыны-
гъюшхоу зэрэштыр. Бзэхуу зекІе ду-
наим тетхэм гъэпсыкІе гъэнэфагъэхэр
ахэлтих, непә язытет төуонхом пае
ильэсишье пчыагъэкІе къакуугъе гъо-
гууанәхәри зэхышыр хъазырынкИи
мәхъу, ау ыужкІе ахэр зэрэшшыхъацы-

Іатыгъэхэр зэүгъоел! Эжејыгъэу арепхы:
*«Еззиыгъэх ядунаи щыIакIэ,
Шыгъо джанэм ахэр*

*Гүхэктэй энэ нийтийн түүхийг
шалтгааны төслийн түүхийг
түүхийн түүхийг*

Къадырбэч ипейзажнэ лирикэ игъэ-
ыштыгъэх».

Квадырэг иңсизажын лирикэ из-
псықІЭкІЭ зи хэбдзын умыльЭкІынэу

щыт, сыда Помэ авторым игупшысэ къэзыуцухъэрэ дунээ закъор арэп зэхьгээр. Аш ихудожественнэ гупши-сэ, ИспЭсэныгъэшхоу хэлтым яшыхяат мэхье природэр къытхыхъэ къодыеу щымытэу, аш уашьи, чылти, уахьти, цыфхэр ахэм зэряплтырэри зэкэ Помии хъунэу дахэу зэхшьагъэу къызэриты-рэр. Армырымэ поэтим исатырхэр философскэ гупши-сэ куухэм арипхы-жын зэращимильэкПыщтыр усэу «Чыгыжь» зыфиорэм дэгьюу къы-щыбурегъяло ыкли Лэшэгъу чыгы-жын цыфым фэдэу зыфиgазээ, етхж-

«Тхванш къэгъагъеу пльэгъуээ
цЫифхэм
ЗэJахыгъэр

Тхъапш къэмальэм къамэу ахэм

Кырыахыгъэр.

*КъэнІотэштэп ушэІэфэ
ПкІахакІызэр*

ПІКІЭХЭКТЫГЪЭР, Ау үитепльэ къыүегъашІЭ

**Уу үйнээсээ хийнчилж
Угу дэктэгжье.**

МакІэн, макІэн о пцэмІуаңғэу

ЛЪЭГЬО НЭФ

Къумпыл Къадырбэч къызыыхъуగъэр шышхъэум и 24-м ильэс 75-рэ хъугъэ

ГУМ КЪИКЫРЭ ОРЭДЫМ ИЛЬЭГАП!

Калэ зэошхом къезымыгъэзжэжыгъэм ишыИеныги инаасыи зэрлихыре закъою илгээ льфыгъэр заом щыфэхъгуу, егъашИеми къымыгъэзжыненуу ыпашхъэ къимыгъузожыненуу ышшош хъурэн. Уахътэр гүнэнч. Уахътэм ымыгъэкъижыре үягъи, ыпсыхъажыз ымыгъеушъэбыжыре гумэкии щыИеп. Ау а гупшицы сэр ным илыуз епхылэн пльэкъиштэп, сида плом ным игуугъэр игумэкии юрэ исабийхэм яхыллагъеу зыхъурэм гүнэнч, къаруушхо хэл. Зэошко мэхъаджм иаджал мэшшуацуу ошъопшэ щынагъохуу цыф жуугъэхэм къацышихъарууцаугъэхэм дунаир ашыухуумэгъэним ихыль э анахъеу зыпекИэкъигъэх Совет хэгъэгушохтыгъэм зэшхэм афэдэхеу щыпсэущтгъээ льэпкэ зэфэшхъафхэм ядэкИолхэр аргыг. Ахэмэ зуу ашыщыг Къумпыл Къадырбэч иэтическэ произведение зэгъэфагъеу «Гугъэ» зыфИорэм зигугуу къышишыре адигэ ным икИали. Уса-кюм шэхшэе гъэнэфагъэ зэрэфхъуугъеу мэкъэ жынычкIэ шыхъаихыгъэ-пхъэшагъэр мэхъаджэгъэ-пытахъэр игушыИэмэ ахилхъээз дзэкИолИеу фэхыгъэм ипроизведение къыцытегушигъэ-куюнгъэ-кууныгъэшхо хэль эу къынгъэлгэхон ялъэкъиг Хэгъэгү зэошхуу тицыфхэм апекИэкъигъэм, анахъеу бзыльфыгъэхэу зильфыгъэрэ зишхъэгъэсэхэмрэ щыфхыхи, шыхъэзкью-шүзбэу, къакИэуцон зимиИэхуу мы дунэе-

гэдэу зэрчэхыхэрэм густырыгъэрэ льстырыгъэрэ тхэлтиу тазытегушигъэштгъэр. Ау уахътэм къэгъазэ юшшэрэ:

«Мы дунаем къыгъэшлагъэм фэдиз Къэгъэшлагъеу къызкIыщхъурэр сиИэрэп.

Сымыльэгъуугъеу ащ илэнэ бжис, Спэмыблагъуу зы къуани илэн ...»

Къумпыл Къадырбэч зитхакИор, гукаоми, цыф лъялкышихом ашигшэп, ау ар зиусакИор хэгъэгушуу. Усаком итворческ къаруу къызщежъэрэрг игупсэ къодж цыкИоу, иапэрэ лъэбэхуухэр зыщицдыгъэхуу Улап, ау иусэ саты-

шхом къытенагъэхэр хэкИшпэ хъатэ зыфамыгъотеу бэлхэхье мыухыжымэ гъэшИэжальмагъэмрэ апэуцужынхэ фаеу хъугъагъэхэр. Мэфэрэ зэральэкИеу ахэм ягуккоо зыхъэцагъэущтгъэмий, чэц мухыжхэм сид фэдиз нэпс ныхэмрэ шүзабэхэмрэ рагъэхинуу хъущтгъэр, цыфхэмкIэ егъэлэггащуу къафыкьюкIыгъэ нравственнэ къинигъохэм апэуцужынхэ къодыер, армырэу ашэечиыр сидэущтэу афызэшИокъытгъя! А гупшицы сэм тамыгъэ-Ион тльэкИштэп Къумпыл Къадырбэч илээмэу «Гугъэ» зыфИоу ным илыуз, игупшицы хылъэхэр, игуугъэ нэф ишшоо зэо машлом къыхэмкынжыгъэм ишИэжэ рипхызэ, гучэ мэкъамэр хизэу, пхъэшгээ ляягъэр дигъэзкIиу гүшшыИэ шьабэхэмкIэ тхыгъэр адигэ лирикэм ильэгэнэ гъэнэфагъеу зэрэштыр.

Тиадыгэ литературэ блэкИигъэ лэшИэгъум ия 80-рэ ильэсхэм үүлжхэр ари гъогуКИхэу къыфызИухыгъэ хъугъэхэм, тицыИеныгъэ изэхъокыныгъэшхэхэр къызыщежъэгъэ ильэсхэр псыорым

рэ пэпч зыфИорышигъэр ихэгъэгушуу. Ари ащ шыпкъэнгъэ зыкИфыриИэр, анах шыхъаиэм — хэгъэгум иусакИохэм амакъэхэр бэми, егъашИеми лъялханым хэмикодэжыненуу зыкИфуусэрэ. А гупшицы шыхъаиэр Къадырбэч итворчествэкIэ анах къызыдэхъуугъеу плытэхъущтэу «Бзыуу быбэрэм иныбжыкьюу» зыфИорэм. Ащ усаком эпическэ произведенияхэм зашифимыгъаззуу игупшицы-турышхэр нахуу кууыкИи гүрьИогъюу къызыриИотыкыннын пае, лирическэ усэм ижанрэ фэшхъаф щигъэфедэрэп. Автором ащ фэдэу итхиль зэригъэцээрэл лъэпсэшхо и, мытэрэзэуу плытэхэн пльэкъиштэп, сида плом нэсэу литературнэ жанр щыИеп. Ащ фэдэу зыхъурэм, непэрэ тидунаеу зэхъокынжыгъэм ишИэжэ рипхызэ, гучэ мэкъамэр хизэу, пхъэшгээ ляягъэр дигъэзкIиу гүшшыИэ шьабэхэмкIэ тхыгъэр адигэ лирикэм ильэгэнэ гъэнэфагъеу зэрэштыр ари:

«Пльэгъурэр ылъачIэ, Шэтийрэр инур. Икъущт о пкIуачIэ, Гур ари, гур. Ар онтэфэ»

Уанэ уклощт.
ШукIэ отэфэ
О нцIэ раIоцт».

Дунэе Йофыгъохуу зизэшХохын егъашИэм цыфхэр зыфэбанхэрэм Къумпыл Къадырбэч зарагъэгумэкыщтгъэр, ахэм зэрлихыгъагъэр нафэу иусэхэм зэкI пломи ухэмэуукъонуу ахэолтагьо. Мы дунешшоу тыкъэзыууцхъэрэм усаком гуфэбэнгъэу, ари паклош, шульэгъуныгъэу фыриИэр къызщежъэрэ ным ибыдзыш, ичылэ гупсеу ихэгъэу цыкИуу, ау ежь ишшулагъэкIэ, ицифыгъэшхо ихьатыркIэ ар чылэм къыдэкИшь, ихэгъэгушо зырещэкИшь. Джаш фэдэу апэрэ ептыгъом, гупшицыгъум мэхъаншхо дэдэ зимиИэ Йофыгъохуу кытшИошхэрэм Къадырбэч илэпэсэнгъээрэ игуультиг лъягэрэ бзыуу быбэрэм иныбжыкьюу фэдэу ашхъарысыкИи, иусэхэм нахыбэрэмкIэ дунэе хъонсагъоу цыфыр, огумщесрэ бзыуу фэдэу, зыщышхъафитым утврещ:

«Нахь щырэхьватых бзыуухэр хыкИиум, Хы гъогур нахь къяххыльэкИми. Нахь щышхъафитых бзыуухэр хыкИиум, ШетИисхын амылэкИми ...»

Ау цыфыр цыфы. Цыфым ятэжхэм ячыгуу къыгъэзжын фае, сида плом апэрэ жыкынжэгъэ, апэрэ гупшиИэр, апэрэ шульэгъуу ащ къызыщыфкIуагъэр а чыгур ари:

«Сихэгъэу изылъэнкьюу, Сэ джыс сывдэцыИэр, Ау етИани сыву сицыныкьюу Сфирикьюрэн гущиИэр ... Адигабз, адигэ макъ, Джары сицэникъор, Сихэгъэу, сицэшИэ макъ, Ау сихжку сицикъор ...»

Джары, цыфым игупшицы куу зыхъукIэ, бэмэ ягупшицы эм лъяхъаным иджэрпэдэжэж ар хэкИор. Ау усаком цыф къодыкIэ арэп. Дунаим изэрэштэ, дунаир зыхэшИкИыгъэр ИупкIэу зыхишикИи, къызыгургигъёоным апае, ащ игъуанткIоу зы таакыыми щитым нахь насыгъэшхо фае:

«Сэ зыгъуанткIоу, Дунаи, о сицхэтми, Дэса уитхъанэу сывгукIэ сицфыщт. О уцИифми, умэзми, ухэтми, КыбдесхъакИэр сицИифыгъэлкIи ...»

Къумпыл Къадырбэч псеу зэхъум уахътуу зыхэтигъэм имэкъамэхэр гур зэлъаштэу иусэ пчэгъабэмэ лъэшшу къахIи. Лирическэ героим ыгуу ихъыкIхуу ащ образ зэфэшхъафыбэкIэ къыгъэльягъохэрэ ежь поэтыр зыхъхъэкIэ зыхэтигъэ уахътэхэм яшхуффынхэх, ахэр общественэ узүү, е социальнэ гумэйгъоу, тхъамыкIагъоу, е цыфыгъэнчэгъэ-тхъагъэцИигъэ шульцИэу, е цыфыгъэ-шъэбагъэу цыфым иуахътэ къызыщызэринэкИырэм лыблэнгэ гъэнэфагъэ хэлъэу ѢзекIомэ, а цыфым гоу клоцИлыр нэужым цыфыгъэ фэбагъэм фэшагъэу зэрэхъу-жыэрэ къегъэльягъош ари. Къумпыл Къадырбэч, сэ сиеплъыкIэкIэ, итхиль анах шыхъаиэр къытфигъэнагъуу «Бзыуу быбэрэм иныбжыкьюу» зыфИорэм къыдэхъэгъэ усэхэм поэтым ишшэдэкIи, епхыгъэу зы гупшицы пытэу гум къырагъянэ — усэлкIо шыпкъеу уштыныр Йоф псын-

ЛЪЭГЬО НЭФ

Къумпыл Къадырбеч къызыыхъугъэр шышхъэум и 24-м ильэс 75-рэ хъугъэ

ГУМ КЪИКЫРЭ ОРЭДЫМ ИЛЬЭГАП!

Кагъоп. УипшъэдэкЫыж къэбгъэшьын пкъэжыным пае уахътуу узыхэтыр къэотхы къодыкІэ хууцтэп, ежь охтэ шыпкъэм ушыщын фае нахь. Джары блэкЫыгъэ мафхэм зафэбгъээжъяу, ильэс зэтэлжагъэхэм ялъехъан тыйзыхътим цыф къызыеркыю щызныгъэм игупчэ хэтэу, зипшъэдэкЫыж нахь къин щымылагъэм, аш иобраз ошыуаццем хэтым фэдэу, литературэ зисэнхъят зышыгъяу, литературэм иофишиз зырызхэм квагъэльягъоштыгъэмэ, ахэм ашыш тхакІо горэ хуубытыкЫыгъяу бгъэкъончэнэр, е бгъэмисэнэр тэрээп, сида Помэ а лъехъаныр аш фэдэу къинигъ, аш фэдэу гъэпсыгъагъ. Цыф къызыеркыю ифедэ пае айорэр бэу, ашэр мэкІэ дэдэу щытыгъ. А мафхэм ялътигъэм непэрэтищицакІэ зэхъокынтыгъэшхоэу шыххуэрэр, непэрэ тидунаа къыххуухъэрэр титхакІохэм якъэлэм къыпкылагъэ тхыгъэ зырызхэм нэфэ хазыреу ахэолъагъо ыкы аш уимигъэгушони уимигъэгушони пльэгъэрэп. Цыф лъэпкын идуховнэ культурэ ылыапсэ зыгъэпсихэрэм джы цыф къызыеркыю иобраз гущыз гуригъаехэмкІэ къатырэп, аш ыгу ихыкырэм зыфагъаэшь, игупшыс-гурышхэр лъагъу Иштыгъяу къагъэльягъох, цыфым игупшысехэмкІэ, аш ищыцакІэ дышицакІэ, цыф лэжъакІо, цыф къызыеркыю идэхагъэ квагъэльягъох тхылтыкызхуухъаахтыхэрэмкІэ. А иофигохшом епхыгъяу щытыгъэнки хун Къумпыл Къадырбеч иаужырэ ильсхэм итворчествэ къыххыгъяу къыхаутыгъээхъэхэм авторым къадигъахъэштыгъэ усэхэм образ гъэнэфагъэхэр къазыкышиимыттыгъэхэр. Ау аш къыххыкыкІэ усаклом ипоэтическэ макъэ зыкли нахь цыкыу хуугъэп. Ары паклошь, Къадырбеч илирическэ героеу зиобраз гучИэм лъыгъисирэ мэкъэ шъабэкІэ гъэпсыгъэ усэ сатырэ даххэмекІэ

*Уизытакъикин сыгу
къыфэкИыгъяп ...»
«Бзыуу быйырэм
иныхъыкъу».*

ТхакІом шүүльэгъуу гуфэбэнгъяу ихэгъягу фыризм шыпкъэгъэшхор эртагъэрэ зэрэхэлъым уригъэдэжэндэжшырэп, ежь юшхъэ закъокІэ ишшүүльэгъу идэхагъэ зэкІэ къэзыгъуухъэрэ цыфхэм тигъэпсэу альгъээсмэ шийгъу, зэкими ежь фэдэу ихэгъягу шуу къыдальгъуныр ары зыкІхъопсырэ.

Мыш фэдэ усэр Къумпыл Къадырбеч итворчествэ нахь къызыдэхъугъ, мыдрэр аш нахь нахь дэйн Помэ, непэрэ мафхэм уакыпкырыкІэу, тапэрэ ильэсипши пчагъэм тилитатурин критикэ хабзэ зэрэфхъугъяу, уасэ афэшынэу уфежъяныр мэхъянэнч, сида Помэ, усакІом зэкІэ иусэхэр изэшлэхшохээ ишээснэгъэшхорэ, игустыргъэрэ ильяплырыгъэрэ куох ахилхъээ зэртхыгъагъэхэр непэ бэкІэ нахь нафэ къытфэхъужь. Ахэм поэтим тицэхэм, тихэгъэгушо зэрэпсаа къафыкъокышт зэхъокынтыгъэшхо къинхэм къашмынцуу, ежьыр шыпкъэм ищыгъэ

хашыхъэ. Аш пае тхакІоу е усакІоу арорэхъу, лъэпкъяу зышиым ицЫиф къызэркыюхэм къыфагъэшхуашэрэр бэ, пшьэдэкЫыжъяу къыфагъэуухэрэри нахыбэжь, сида Помэ ахэм иофишагъу Иштыгъяу пасалъэм епхыгъяу щытышь ары. Ягущыз пэпчь биракъым фэдэу лъагъу Иштыгъяу, оси, оххи, жыбгы агъэтэхон амьлэхкынэу, егъэшээрэ саугъэт гъэччыгъяу щытын фае. А пасалъхэр арых тапэкІэ къыткызхуухъэрэ ныбжыкІэхэм непэрэ тимафхэм язэрэшыт шыпкъагъэ хэльэу алтыгъяэсэжыщтыр — хууни мыхууни, тихэхъоныгъни тичИэнагъи, тигукауи тигушуагъуи. Ау аш фэдэ иофигохшоххэр эзшлэхшохын пас, а пасалъэр цыфыгум къинжжынэу, лъыгъэснэйнэу, бгъэйорышшынэу насырэ тарагуурэ пхэлъынхэ фае. Джаши фэдэ гушицы шхыаIэр куоу Къумпыл Къадырбеч иапэрэ усэхэу иныбжыкІэгъум ытхыгъягъэхэм къащегъэжьагъяу, иаужырэ усэхэм анэсижье ашыпхырещи.

Хэтрэ усакІуу Ишээсэнгъяу хэльэр анахъяу къызыщыззийхырэр ыкыи къызыщынафрэр дунаеу зытетым зыкыттыр къыгурлыуу, аш егупшицыу, иусэхэмкИи ищыгъэгъэшхорэ зыфдээм зэхшыкызхо фыризм зыхуукІэ ары. Къумпыл Къадырбеч ищыгъэгъэ шогуу мыйн дэдагъэми, аш фэдэ дунэесплэхкыз купкыз зыдийгъяу, зиуси щызыщмыгъэгъупшэу, аш гүнэ зэрэшлэлифыщтым дэгүүзээ, ахэм шыпкъагъэ зэрдэризштим афбанэу, итхыгъэ лэжьагъэхэм адлажьээ, игушхъэ орэд ильэгапІэ зэрэнэситштим ыгүкІэ фаблэу игъашыгъягъигъ.

Адыгэ усэхохуу игъонэмисуу зищыгъэгъяу гъогу зуухыгъэм итворчествэ сизыцдэлэжьэгъяу уахътэм нэшхэягъяу къысыхъярьогъагъэр зи мафи зыщысшхъярьизгъэхкын слъэгъягъ. Непэрэ мафхэм къанэсэу ар къытхэтигъээ, сида фэдиза произведение зэмылзүүжигъябузу аш тэ тидунаа къытфытыринэн ыльэкыщтыгъэр, сида фэдиза тильэпкь гупсэ иллитатурэ жанрэ зэфэшхъяфыбхэмкІэ къызэригъэбаштыгъэр! Аруу щытми, зи гупшицы нэф джэндэжэх хэмийльэу тигуу къидгъянэн тльэхкыт: Къумпыл Къадырбеч идунэе щыгъяги, ихудожествен-нэ щыгъяги къэкогъэ хазырми, мыхуаулыеу, творческэ лыблэнагъэрэ иускю сэнхэхытэй гутиныгъэшхорэ хэльэу къыкыгъ. Аш тэ тимызакью, къэкючтэлэхкь гупсэ итэхэгъяу щытми, зи гупшицы нэф джэндэжэх хэмийльэу тигуу къидгъянэн тльэхкыт: Къумпыл Къадырбеч идунэе щыгъяги, ихудожствен-нэ щыгъяги къэкогъэ хазырми, мыхуаулыеу, творческэ лыблэнагъэрэ иускю сэнхэхытэй гутиныгъэшхорэ хэльэу къыкыгъ. Аш тэ тимызакью, къэкючтэлэхкь гупсэ итэхэгъяу щытми, зи гупшицы нэф джэндэжэх хэмийльэу тигуу къидгъянэн тльэхкыт: Къумпыл Къадырбеч идунэе щыгъяги, ихудожствен-нэ щыгъяги къэкогъэ хазырми, мыхуаулыеу, творческэ лыблэнагъэрэ иускю сэнхэхытэй гутиныгъэшхорэ хэльэу къыкыгъ. Аш тэ тимызакью, къэкючтэлэхкь гупсэ итэхэгъяу щытми, зи гупшицы нэф джэндэжэх хэмийльэу тигуу къидгъянэн тльэхкыт: Къумпыл Къадырбеч идунэе щыгъяги, ихудожствен-нэ щыгъяги къэкогъэ хазырми, мыхуаулыеу, творческэ лыблэнагъэрэ иускю сэнхэхытэй гутиныгъэшхорэ хэльэу къыкыгъ. Аш тэ тимызакью, къэкючтэлэхкь гупсэ итэхэгъяу щытми, зи гупшицы нэф джэндэжэх хэмийльэу тигуу къидгъянэн тльэхкыт: Къумпыл Къадырбеч идунэе щыгъяги, ихудожствен-нэ щыгъяги къэкогъэ хазырми, мыхуаулыеу, творческэ лыблэнагъэрэ иускю сэнхэхытэй гутиныгъэшхорэ хэльэу къыкыгъ. Аш тэ тимызакью, къэкючтэлэхкь гупсэ итэхэгъяу щытми, зи гупшицы нэф джэндэжэх хэмийльэу тигуу къидгъянэн тльэхкыт: Къумпыл Къадырбеч идунэе щыгъяги, ихудожствен-нэ щыгъяги къэкогъэ хазырми, мыхуаулыеу, творческэ лыблэнагъэрэ иускю сэнхэхытэй гутиныгъэшхорэ хэльэу къыкыгъ. Аш тэ тимызакью, къэкючтэлэхкь гупсэ итэхэгъяу щытми, зи гупшицы нэф джэндэжэх хэмийльэу тигуу къидгъянэн тльэхкыт: Къумпыл Къадырбеч идунэе щыгъяги, ихудожствен-нэ щыгъяги къэкогъэ хазырми, мыхуаулыеу, творческэ лыблэнагъэрэ иускю сэнхэхытэй гутиныгъэшхорэ хэльэу къыкыгъ. Аш тэ тимызакью, къэкючтэлэхкь гупсэ итэхэгъяу щытми, зи гупшицы нэф джэндэжэх хэмийльэу тигуу къидгъянэн тльэхкыт: Къумпыл Къадырбеч идунэе щыгъяги, ихудожствен-нэ щыгъяги къэкогъэ хазырми, мыхуаулыеу, творческэ лыблэнагъэрэ иускю сэнхэхытэй гутиныгъэшхорэ хэльэу къыкыгъ. Аш тэ тимызакью, къэкючтэлэхкь гупсэ итэхэгъяу щытми, зи гупшицы нэф джэндэжэх хэмийльэу тигуу къидгъянэн тльэхкыт: Къумпыл Къадырбеч идунэе щыгъяги, ихудожствен-нэ щыгъяги къэкогъэ хазырми, мыхуаулыеу, творческэ лыблэнагъэрэ иускю сэнхэхытэй гутиныгъэшхорэ хэльэу къыкыгъ. Аш тэ тимызакью, къэкючтэлэхкь гупсэ итэхэгъяу щытми, зи гупшицы нэф джэндэжэх хэмийльэу тигуу къидгъянэн тльэхкыт: Къумпыл Къадырбеч идунэе щыгъяги, ихудожствен-нэ щыгъяги къэкогъэ хазырми, мыхуаулыеу, творческэ лыблэнагъэрэ иускю сэнхэхытэй гутиныгъэшхорэ хэльэу къыкыгъ. Аш тэ тимызакью, къэкючтэлэхкь гупсэ итэхэгъяу щытми, зи гупшицы нэф джэндэжэх хэмийльэу тигуу къидгъянэн тльэхкыт: Къумпыл Къадырбеч идунэе щыгъяги, ихудожствен-нэ щыгъяги къэкогъэ хазырми, мыхуаулыеу, творческэ лыблэнагъэрэ иускю сэнхэхытэй гутиныгъэшхорэ хэльэу къыкыгъ. Аш тэ тимызакью, къэкючтэлэхкь гупсэ итэхэгъяу щытми, зи гупшицы нэф джэндэжэх хэмийльэу тигуу къидгъянэн тльэхкыт: Къумпыл Къадырбеч идунэе щыгъяги, ихудожствен-нэ щыгъяги къэкогъэ хазырми, мыхуаулыеу, творческэ лыблэнагъэрэ иускю сэнхэхытэй гутиныгъэшхорэ хэльэу къыкыгъ. Аш тэ тимызакью, къэкючтэлэхкь гупсэ итэхэгъяу щытми, зи гупшицы нэф джэндэжэх хэмийльэу тигуу къидгъянэн тльэхкыт: Къумпыл Къадырбеч идунэе щыгъяги, ихудожствен-нэ щыгъяги къэкогъэ хазырми, мыхуаулыеу, творческэ лыблэнагъэрэ иускю сэнхэхытэй гутиныгъэшхорэ хэльэу къыкыгъ. Аш тэ тимызакью, къэкючтэлэхкь гупсэ итэхэгъяу щытми, зи гупшицы нэф джэндэжэх хэмийльэу тигуу къидгъянэн тльэхкыт: Къумпыл Къадырбеч идунэе щыгъяги, ихудожствен-нэ щыгъяги къэкогъэ хазырми, мыхуаулыеу, творческэ лыблэнагъэрэ иускю сэнхэхытэй гутиныгъэшхорэ хэльэу къыкыгъ. Аш тэ тимызакью, къэкючтэлэхкь гупсэ итэхэгъяу щытми, зи гупшицы нэф джэндэжэх хэмийльэу тигуу къидгъянэн тльэхкыт: Къумпыл Къадырбеч идунэе щыгъяги, ихудожствен-нэ щыгъяги къэкогъэ хазырми, мыхуаулыеу, творческэ лыблэнагъэрэ иускю сэнхэхытэй гутиныгъэшхорэ хэльэу къыкыгъ. Аш тэ тимызакью, къэкючтэлэхкь гупсэ итэхэгъяу щытми, зи гупшицы нэф джэндэжэх хэмийльэу тигуу къидгъянэн тльэхкыт: Къумпыл Къадырбеч идунэе щыгъяги, ихудожствен-нэ щыгъяги къэкогъэ хазырми, мыхуаулыеу, творческэ лыблэнагъэрэ иускю сэнхэхытэй гутиныгъэшхорэ хэльэу къыкыгъ. Аш тэ тимызакью, къэкючтэлэхкь гупсэ итэхэгъяу щытми, зи гупшицы нэф джэндэжэх хэмийльэу тигуу къидгъянэн тльэхкыт: Къумпыл Къадырбеч идунэе щыгъяги, ихудожствен-нэ щыгъяги къэкогъэ хазырми, мыхуаулыеу, творческэ лыблэнагъэрэ иускю сэнхэхытэй гутиныгъэшхорэ хэльэу къыкыгъ. Аш тэ тимызакью, къэкючтэлэхкь гупсэ итэхэгъяу щытми, зи гупшицы нэф джэндэжэх хэмийльэу тигуу къидгъянэн тльэхкыт: Къумпыл Къадырбеч идунэе щыгъяги, ихудожствен-нэ щыгъяги къэкогъэ хазырми, мыхуаулыеу, творческэ лыблэнагъэрэ иускю сэнхэхытэй гутиныгъэшхорэ хэльэу къыкыгъ. Аш тэ тимызакью, къэкючтэлэхкь гупсэ итэхэгъяу щытми, зи гупшицы нэф джэндэжэх хэмийльэу тигуу къидгъянэн тльэхкыт: Къумпыл Къадырбеч идунэе щыгъяги, ихудожствен-нэ щыгъяги къэкогъэ хазырми, мыхуаулыеу, творческэ лыблэнагъэрэ иускю сэнхэхытэй гутиныгъэшхорэ хэльэу къыкыгъ. Аш тэ тимызакью, къэкючтэлэхкь гупсэ итэхэгъяу щытми, зи гупшицы нэф джэндэжэх хэмийльэу тигуу къидгъянэн тльэхкыт: Къумпыл Къадырбеч идунэе щыгъяги, ихудожствен-нэ щыгъяги къэкогъэ хазырми, мыхуаулыеу, творческэ лыблэнагъэрэ иускю сэнхэхытэй гутиныгъэшхорэ хэльэу къыкыгъ. Аш тэ тимызакью, къэкючтэлэхкь гупсэ итэхэгъяу щытми, зи гупшицы нэф джэндэжэх хэмийльэу тигуу къидгъянэн тльэхкыт: Къумпыл Къадырбеч идунэе щыгъяги, ихудожствен-нэ щыгъяги къэкогъэ хазырми, мыхуаулыеу, творческэ лыблэнагъэрэ иускю сэнхэхытэй гутиныгъэшхорэ хэльэу къыкыгъ. Аш тэ тимызакью, къэкючтэлэхкь гупсэ итэхэгъяу щытми, зи гупшицы нэф джэндэжэх хэмийльэу тигуу къидгъянэн тльэхкыт: Къумпыл Къадырбеч идунэе щыгъяги, ихудожствен-нэ щыгъяги къэкогъэ хазырми, мыхуаулыеу, творческэ лыблэнагъэрэ иускю сэнхэхытэй гутиныгъэш

ИЛЪЭСЫКІЭ ЕДЖЭГҮҮР КЪЭБЛАГЬЭ

Шъуашэхэр зэфэдэхэмэ нахь тэрэз

Илъэссыкіэ еджэгүүм якалэхэр фагъэхъазырынхэм ны-тихэр яшыпкъэу үүж итых. Непэ анахь гумэкыгъоу ахэм апашихъэ къиуцорэр еджапІэм щащыгъыщ щыгыным икъэшэфын ары. Уасэу щылэхэмкіэ ар зэкіеми зэфэдэу афыззэшокынэу щытэп. Зэшлек зилем иккаалэ дэгъоу ефапэ, гъот макіэ зилем аш зыдыригъэштэнэу фежъэ, чыфхэм аххэхъ... Ау унагъохэу кіэлэеджакычы-щы зэрысхэр сидэу хуухэра? Пешорыгъэшъеу къызэртлыягъэмкіэ, непэ уикалэ еджэнным пебгъэдзэжынным сомэ мини 5 — 8-м нэс тэфэшт.

министрствэм ишшэрильхэм ашыщ республикэм ит интернатхэм ачІэс кіэлэеджакыхэм ашыгъы-щыри, зэрдэжшт тхыльхэри афэшэфыгъэнхэр...

Мы йофигъор зэрээхэшагъэр зэдгъашІэ тшлойгъоу тиреспубликэ ит еджапІэхэм якіэлэеджакыхэм зэкіеми зэфэдэу зи шъуаш ашыгъын фаеу къызышилор унашто тими-нистэрствэ ышыгъагъ, — ело Светланэ. — ЕджапІэхэм ны-тихэм мы йофим дырагъэштагъ якіи еджакыхэм ашыгъыщ щыгынхэу пшъештэжы-ехэм апае пкыгъуилІэу, шъэожыхэм апае пкыгъуицэу зэхэтхэр (сомэ 1100-м къыщегъэжъагъэу сомэ 1600-рэм нэс аосагъах) Ермэлхъаблэ къафы-рашыхи, ны-тихэм къащэфыгъагъах. Ау кіэлэеджакыхэм мыш фэдэ зэфэдэ шъуашхэр бэрэ ашыгъы-гъэх, ны-тихэм хяуальеу ахьшэ лятыгъэу хуу-гъ. Аш къыхэкыкіэ, еджапІэхэм шлек имылІэу зэ-фэдэу щыгынхэр ашыгъыгъинхэу едгъээхэрэп, ау афетэгъэпэйтэ егъэлэгъашу кіэлэеджакыхэм за-рамыгъэфэнэу, ышъхагъыр щыгыныр фыжын, ышыгъыкіэ щыгынхэр шуцІэн фаеу унашто афтэ-шыгъ. Ау щылэхэм ашыгъыщ ѿмыш фэдэ зэфэдэ шъуашхэр зыгъэфеджэхэрэри. Аш нэмийкІэу

ХЬАБЭХЬУ Марин: Мыгъэ сипшъашъе я 5 -рэ классым чызгъэхъажыщ. Къалэу Ермэлхъаблэ къы-шадырэ кіэлэеджакыло шъуашэр фэсщэфыгъ, аш тे-

фагъэр сомэ 1300-рэ. Аш фэдизэу ар сшольапІэп. Ау джыри аш апильхьашт джэнэ фыжыри, цуакы фэсщэфынхэ фае. Кіэлэеджакыхэм зэфэдэ шъуаш ашыгъынм сэ десэгъашт.

БЫЛЫМЭХЬО Анжел: Сипшъашъе мыгъэ я 9-рэ классым еджэнэр щыпидзэжыщ. Щыгыным имызакью, Ыальмекъеу ыыгыштым, аш дэллишт тхыльхэм, Іэмэ-псымхэм ахьшэшхо атефэ. Сэ си-еплъыкІэкіэ, зэкіэ еджапІэхэм зэдэргъаштэу кіэлэ-еджакыхэм ашыгъыщ шъуашхэр зэфэдэу къыха-хымэ нахыши. Сыда плом эхти зыфее щыгыныр щыгы зыхуукІэ, зыр зым ехъопсэжы, еланэ ны-тихэр рагъэзых къежээр пстэури афащэфынэу. Ар зэфэдэу зэкіеми афыззэшокырэп.

КЬОДЖЭШЬЭО Эмм: Тикіэлэеджакыхэм ахэ-тых егъэлэхкыгъэу зызыфэхэрэ, кіэлэеджакыхэм умышІэнхэу. Ахэм якіэлэгъаджэхэри, янэ-ятэхэри зыдапльхэрэр сшіэрэп. Пионерым, комсомолым ялхэхан зэкіэри зэфэдэу фэпагъэхэу, галстук плыжхэр адэлхэху, бант фыжыбэхэр ахэлхэху, гур къагъатхэу, үедэх ахэлхэу зэрэштыгъэхэм непэ зыкі фэдэжэп. Ар къытфэзыхыгъэр перестройкэр ары. Ару щыгми, зыщыдгъэгъупш хууштэнэ тинеущ-рэ мафэ зыфэдэштэр непэ къыткіэххуухэрэ ныбжы-кіэхэм бэкіэ зэрэлтигъэр. Ахэм непэ тэ ядгэлэ-гъурэ лягъор ары неущ зэрыкыщхэр.

КИАРЭ Фатим.

Шыпкъэр текІуагъ, Ибрахымэ апэ-рэ хуугъагъ. Зэнэкъохуэм уахэ-лэжэнхэр, апэрэ е хагъэунэфыкырэ чыпІэхэр къэххынхэр, — ело Ибра-хымэ. — Сэ сизэрэгүгъэу, зэрэсшои-гъоу Йофхэр мыхъоу къыхэкыгъ, ау сугу згъэкыодыгъэп, сіэхэр зэтес-лхэхэу сүгылсынгъигъэп. Ягуалэу сяти, сикіэлэгъаджку Шххатумэ Барычи къысдэгырэштагыгъ.

Шыгъачхэм ахэмилэжэжыми, шыхэм шуцІэгъоу Ибрахымэ афы-риагъэр кіосагъэп. Ильэсих хуугъэ ежж иунаеу шыхэр зиэхэр. Пстэумкіи гурытымкіэ ильэсим шы 15 фэдиз имылІэу къыхэкырэп. Шххам ынаїат, къымафэм ехъулІэу үусыбэ егъэхъазыры. Шэц дэгүу ыгъэуцугъ. Чэмхэр, ныбгъэшхуэр, шкіэ щы-кіхэр илэх.

УлІэхуульх, Ибрахым! Дэгъоу олажэ, гъэхъэгъэшхуэр тапэкии пшынхэу пфэтэло.

ХЪУШТ Щэбан.

Шыхэр икласэх

ЕджапІэр къызеехум, зими кіуагъэп. Ятэ дээлэпіэу үублагъ. Бэ епложынэу, бгээсэжынэу щыгъагъэп, гъэмэфэ зы-гъэсэфыгъо лъэхъаным тым дээлэпі-Іэштигъ. «Мы калэм шы йофхэмкіэ ышІэн фаер ышІэгъах», — ыозэ игуа-зу тир лъыпльэштигъ.

Ибрахымэ еджапІэм щезгъэджа-гъэм ашыгъыгъ Шххатумэ Барыч. Аши шыхэр лъэшэу икІэсагъэх, ильэс къэс Псэйттыку истадион шыгъачхэр щызэхицэштагыгъ, цыфхэр ыгъэчэ-фыштигъ, дэгъоу заригъэгъэпсэфы-штигъ. ЧыпІэ зэфэшхыафхэм къа-рикыхэти, шыгъачхэм цыфыбэ къе-күштигъ.

Зэгорэм Барыч къыриІуагъ Ибрахымэ шыгъачхэм хэлажэхэм зэрэшІоигъор. Калэм ильэс 11 а уахтэм ыныбжы-гъэр. Къезэгъы Ибрахымэ, тыри кіэлэ-егъаджэри къыдэгырэх аублагъ. Зедэхээз калэри Тарзани, джары шым ышагъэр, шыгъачхэм фагъэхъазыры-гъех. Лъэшэу калэр гумэкыщтигъ

къыгъашагъэм апэрэу шыгъачхэм хэ-лэжээнэу щыгъагъети.

«Емызэц илоф къыдэхъу» ауагъ, ишшыпкъеу зэнэкъохуэм зызэрафи-гъэхъазырыгъэм шуагъэ къытагъ: Ибрахымэ апэрэ чыпІэр ыубытагъ. Ар калэмкіэ гъэхъэгъэшхуу щытагъ. Нэ-ужум шыгъэчээ зэнэкъохуэм ахэ-лэжъагъ, ренэу апэрэ е хагъэунэфыкырэ чыпІэхэр къыдихыштигъ. Анахь гъэ-хъэгъэ дэгъуухэр зэришагъэхэр шыгъэ-чэшэу Волга зыцлагъэр ары.

Адыгейим щызэхащэрэ зэнэкъоху-хэм чанэу ахэлажъэштигъ, мызэу-мытлоу апэрэ чыпІэр къыхыгъ. Аш фэдагъ Тэххутэм-къуа щыгъэ шыгъачхэр. Ибрахымэ апэрэ чыпІэу ыубытагъэр нэмыхк горэм фаххэсгыгъагъ. Ибрахымэ судь-яхэм мытэрэзэу ашагъэм къыгъэгү-бжыгъ, бирсыр аришыллагъ, икІэры-кіэу шыхэр къызэпагъэчэжыгъэх.

Джыри амышлагъэр макІэп

Тэхүүтэмькье районым и Бжы-хъэкъоежь къоджэ кой псэупищ хахьэ: Адыгейкэр, къутырэу Хомуты ыкки коим игупчэ хъурэ къуаджэу Бжыхъэкъоежьыр. Мы-хэм зэкэмки нэбгырэ 2720-рэ ащепсэу. Районым инвесторэу къихъэхэрэм мы псэупищээр лоффшэпэлэ чыпилэхээ къызэрхахы-рэм, предпринимателыбэми ябизнес зызэрыщирагъэушомбгыу-рэм яшыугъэкэ инфраструктурэ мымаклэу хэхъоныгъехэр яшыгъэх, ябюджет сомэ миллионы 10-м ехъуль. Арышь, нэмэйк къоджэ койхэм ягъэпшагъэмэ, мыхэр бэкэ анахь байхэу плыв-тэн пльэкыщт. Аш фэдэу щыкэгъэнчъэу ялоффхэр лъяекуатхэмэ, хъауми пстэумэ афэдэу ахэми гумэкыгъохэр ялхэмэ Бжыхъэкъоежь къоджэ кой администрацием ипашч Хва-титэ Аскэр къедгъэлотагь.

— Инвесторхэм яшыуагъэкіэ тиинфраструктурэ аужырэ уахътэм лъэшэу зиушъомбгъугъ, — ело ащ. — Мары шьуащыгъуз, сатыушыпіэ гупчэшхоу ИКЕА-р къызэрәшциэшыуахыгъэм, автосалонхэр итыхэ зэрэхъугъэм. Тапекіэ джыри къызэшыуахынхуу агъянэфагъэш щепіэ комплексхэр, автосалонхэр. Логистикеск паркыр Бжыхъэкоежж къоджэ коир ары зыщагъеуущтыр. Чыгуу ильыр эзкі пломи хүненеу е ащэфигъ, е бэджен-дэу аштагъ. Зымы фэмыгъээзгээ чыгуу йаҳтийээп. Мыхэм эзкіеми мылькушхо бүджетым къыхалхынен щыт, ащ ризешопхышуущтыри макіэп, ау... ИКЕА-р загъеуцугъэм къыщыублагъеу миллионкіэ лытагъеу мылькур къытте-таакую эзкіеми къашюшы. Тиофхэр ащ джыри пчыжъях. НДФЛ-у мыхэм къатырэр мэктіэ дэд. Мары мы ильэсир къизи-хягъэм къыщыублагъеу юридическе лицэхэм чыгум пае хэбзэшахъеу атын фаер фэдитукіэ нахыбэ хъугъэр. Мыхэм гектари 120-рэ айгъ, зы кварталымкіэ къыттатайтупчыгъэр пстсүмкіи сомэ мин 20 нызп. Тэрэзымэ шьеугупши. Фирмэм иадминистрации Москва дэтыти, ипащхэм зэдэгүшциэгъухэр адэтшыгъэхэу тофыр зэхэтэфы. Шыныкъэ, законымкіэ къытатын фаер агъэцакіэмэ, тэркіэ федэ ин хъушт. Ащ нэмийкіэни зэхэммыгъеу зи тофыгъо ти. Сад товарище-ствэ 21-рэ эзкіемкіи типоселение хахъе. Зы товариществэм участкэ 400 — 500, 800-м нэсэу ил. Кадастрэ уасэхэм къаз-рэхъугъэр къыдэлтыгтэмэ, хэбзэшахъеу ахэм къатыщтым федэу бүджетым къы-ригъехъаштыр зэрэмымакіэр къэшшэгъуаеп. Мыншкіи тофхэр зэхэтфынхуу бууж тизехъэм къызэрэгчэшгъэгмкіэ, зы ку-тыйм поселкэу Инэм, нэмийкіхэм Яблоновскэм хэбзэшахъхэр афагупщых. На-хыпекіэ мыш зыпари пылтыгъэп, джы охътэ благъэм пстсүри дэдгээзыжынен тэгүгъэ. Джаш фэдэу чыгуу йаҳхэм (пай-хэм) ягъянэфэнү бууж тит. А зэпстсүри по-селением иобуджет нахыбэ къэзышышт тоф

— Аскэр, я 131-рэ Федеральна законом пийн эрлийн үклигийн төслийн нийгээгүй кышишүү физик эзэгэхэм ашигчих псэүн-ПЭ-коммуналын хувь мэтыр, псэүн-ПЭ-хэм язэтгэжээсэхъян. Мэлькуу имыкүүм ынкъ къицкылгээ, нахьыбэм ар икъюу афызэштэхээрэп. Сид Io фаеми, ахэм ягъяашаагэмэ, шъубийдэжет бэктээ нахь ин.

— Чыжэу сыйзекімбай, мы ильесым иапэрэ мэзих кыктоң псөупіхэм аштыштіштугъем шұышызтъегъозшт. Гъоугұр тиғофығъо шұхьбаіхэм аштыш, ахәр дәй дәдә зэрәхтугъехәр шъефәп. Тхъағъепсөу район администрацием ипащзу Піцидатекъо Ризо, аш лъешеуына із тыридзагъ, ишіуагын кытитъекілгъ. Гъатхэм Бжыхъекъоежым иурамху Краснам, Дружбәм, Чапаевым, Гоголым аціз зыхыхэрәп, Адыгейскердігъецкілжыгъе, ау ар икүугъеп, джыри мары мы мазәми пыздәжыгъ. Цыфхэр псөу зашъорәм иккырықпайтіхъэр зәблетхъунху щытыш, ар тыухы-мә Адыгейкіләр күтурызу Хомутымрәягъогұр дігъецкілжыштых. Тиурамхъэр чәцырь къаяненфынху чылпіз 38-мә пикъеухэр ашыдгъеуцигъе, 54-мә апильдәгъе лампәхр зәблетхъугъе. Хәкіхәм ядәшшени тиғофығъо шұхьбаіхэм аштыш, ари зәшіхоялығъоштігъеп. Шұхьбафхэр зәхатштәхәз псөупіхъэр дігъекъебзагъе, джыри ары зәретшырәп. Цыфхэр зәресағъеху фитыныңға къаратынымыжіхъо хәкілтектүпіхъэр ежъекүлшіл. Ай фада ишіншіл, діл ахта-

— ЙоғишІспіл юмызыр күудаңжәккем ягумек Йығышохем ащиң. Краснодар из-
блағызу шыузыэрәпсүзүрәри, инфраструк-
турәм зызыриуштамбүзүрәри көздөп-
лытышәм, мың щыңсүзүхәрәм ащикіл
гумек Йығышохко ямыл єфедү күйин-
хүр. Сыда Йоғихам язытет?

— Краснодар пэблагъу тэпсэуми, ти-инфраструктурэ зөушъомбгүүми, ЙоффшЭ-ПЭ гумэктэргьо тэри тиI. Зыпарэми фэмьгъэзагъэу типсэүПЭхэм адэсир макІп. ИКЕА-р къызызэУахыгъэр ильэсым, ехъугъ, ау поселением щыщэу аш ЙоффшЭ-ПЭхэм.

щызыши Эрэр мэктэд. Сатыушын Эр агъеуцуңу зээзгыныгъэ зыздашым поселением шыпсухэрэм Йофшаптэ квартынду зыпарем къыдыхильягъэп. Джиар ежхэм янаашь зыфаер ары Йофиши Гэнду аштарэр, уадегүшүй эжынынду клас хъугъэ. Аш пае къемынду Йофшаптэ зимы Ихээм ядгэгъотынм фэш, ИКЕА-м ианкетэхэр къайтыхыгъагъэх. Йофшаптэ фаер къекюл Гэнышьыштэнду мэктэгъэй гъэзетым къидгъэхъягъагь, тидэкли къыпытльэгъагъэх. Гухэклими, анкетэ фэгъяэр мэктэд. Зэрэххурэм Кэ, Йофши Эпэ щымын Эр арэп зыгъэхухэрэр, шхъахаынэр, Йоф ашиэнду фэмыненхэр ары нахь. Мары щыфхэм Йофшаптэ ятигъэньнам фэгъэзэгъэ Гупчую Йоф зыдатш Иэрэм мымактэу Йофши Эпэ щып Эхэр квафигъотыгъэх, нэмык сэнхжат зэрэгэгъотыжынду амал къаритыгь, ау къекюл Гагъэр мактэ. Джи Йоф зымыши Эту дэс ныбжык Ихээр къетыугъоинхэшь, тадэгүш Гэнду итхъухыагь. Мары Йофшаптэ зимы Ихээм ягъэгъотыгъэным фэгъэхыгъэ программэу аштагъэм къизэрэдилтыгэрийн Гээ предпринимателство Йофиш

тэрэмкээ, предпринимательствээ тофым зыфэбгязэмэ, хабзэр Иэпэйгэу кыыпфэхүүшт. Ари иктоо къагурыдгээ замэ штилонгыу, цыфхэм тофшилтээ ятыгъээным фэгъэзэгээ Гупчэм испециалистхэри көдгэбэлэгъэштых. Зыгъэфедэштых имчьягъэ сшшэрэп, ау ар гухэлтэй тиI. Сэ си-шшошикээ, тоф зышшэнэу фаем къегъоты.

*Дэгүүшүүлэгч Хъют Нэфсэтийн
Сурэлтний итыр: Бжыхъэкьөөжь къоджэ
кой администрацием ишацэу Хъатитэ Аскэр.*

Адыгэ лъэпкъхэм азыфагу ХэгъякІэхэм зэгорэм чыпІэ ин щаубытыштыгъ. А лъакъом щыщхэу, зы ны къыль фыгъэ ээшыхэу АтІоныкъорэ Къамболэт-рэ ялЫгъэрэ ябэрчэтыгъэрэкІ ящытхъу арагъяоштыгъ. ЗэшигІум язэу нахыжт АтІоныкъор тепльэдже дэдагь, нахыкІэр фэшхъяф шыпкъэу, ыпкъышъолкІ фэдэ къэмыхъугъеу дэхагъэ. Къамболэт ныбжыкІ дэдагь, АтІоныкъо лыпкти гурыйтим итыгъ. Нахыжьым къэшэн гүхэль Иагъэп, иныбджэгъумэ раIорэри ышхъэ ригъяхъэштыгъэп, ау ыуж имыкІыххэ зэхъум, игугъуемылЫгъэгүнэ фэхъуи, къышэнэу тыриубытагъ ежь фэдэу ышнахыкІ къышэн фаеу унашьо къыпильхъагъ. Къамболэт ышнахыжь ыIорэм шIолЫкІи, ежымы къышагь, ау аперэ мафэхэм къацегъэжъагъэу, нэужым къехъулІэштырышIэштыгъэм фэдэу, адигэ хэбзээ зэхэтыкІэхэм адиримыгъаштэу, зеклокІ гъешIэгъон къыхихыгъ: ышнахыжт ишъуз инэплъэгъу зыкъыригъафэштыгъэп. Адигэ бзыльфыгъэхэм джыри шхъяфитныгъэ яI— гаремхэм арысхэр зыщымыгъуазэхэр; ижыкІэ ац нахы нахь шхъяфитгъэхти, бзыльфыгъэхэр Йофхэм, общественнэ зэхэтыкІэми нахчанэу ахэлажъэштыгъэх.

Зэгэрэм Агноныкъо дэмысэу ишхъэгүйсэй Иахылхэм ашыщхэр хъакІакІа къэкІуагъэх. Къамболэт исыгъэти хъакІэхэр ельэуагъэх инысэ дэжь ышэнхэу. ШъхъэкІефагъэмрэ тэрэзэу зэралгугъэмрэ къахэкІзу Къамболэт хъакІэхэр къызэрельгүгъэхэр афишишэнэр къыригъэкІуагъэп, фэмыяхэу инысэ дэжь куагъэ. Зэрэхбээ гүшүэхийн захъэкІахэхэм, хъакІэхэм нысэм иунз къабгынагь. Унэгтюю фохэм атегущышэнхэд фаеу ушхъялагь къыгъоти, нысэм Къамболэт иунэ къыригъэнагь. Хъопсэным нэшбуу ышыгъэ бзыльфыгъэр мыукугыгзүү кіалэм къыригъагь — мы чэцэу къинхъэрэм ыдэжь къэкІонышь, зы піэ зэдьхэльхэу чэццэр къыдирхиынэу тхъэрыюу зыфимышыкІэ, бырсыр къыгытнышь иппицкъо нахыкІэ емыкгу къырихиын ыгуухэльхэу къебэнгъэу цыфхэм арилонзуу Игущышхэм зэрафшшыпкэштэм ишыхатга, Къурланым щыщ тхыгъэр зыдэлтихъын къэмлэнэ цыкІоу ывшээ ильтигъэм ебэугъ. Инысэ инэхжоинчагъэрэ имыукугыгзэрэ зыгъешгэгъогъэ Къамболэт къызэрдаохэрэм езэгъэу ылуу, инысэ зэришыгъэм фэдэу, ежыри а къэмлэнэжьем ебэугъ.

Чэшыр къэсигь. Къамболэт бзыль фыгъэ мыукIытэм дэж кIуагъэ, ауриуагь бзэджэшIагъэу къыугупшысыгъэр дигошын гухэл зэrimыIэр — къызыкIекIуагъэр тхъэрыIoу ышIыгъэр ыгъэцкIэжжыным пай ныIэп. Аш къыпигъэхъожыгь нэмымI тхъэрыIo: гущыI нэхъоинчъагь горэ къызэрэрэIoу е хэзыгъэукион зылькIыщт гьашшо зекIуакI горэ къызэрэзыхигъяфу, шIуибышт, аркъыригъэштыкъэжьэу ejkyырыэ ины сэрэ азыфагу сэшхо ихыгъэр дильхъагь. Зэрэшынаагъэм къыхэкIеу нысэм ыбзэ ыубытыгь. Пчэдэжь нэфыльэр къызэрэзэкIичэу, зыцымехъэшэрэ Пэгур. Къамболэт къыбгынагь, ау адыгэлыхэр ядэжь исыхэми къызыдьрахъакIы хэбэ зэгъэ щэбзищымэ ацыщэу ПэкIор чIэгъым чIэфагъэр гу льимытэу унэм къыринаагь. ГумэкI-гузажъом зэрэхэтыгъэм къыхэкIеу а уахътэм Къамболэт ыгу къекIыжыгъэп щэбзиц зэрэзыдиIыгъыгъэр.

АтIonыкъо къызэкЮжым, апэрэ чэш дэдэм иунэ къырангээ щэбзащэм гу льн тагъ, икIыхъагъэкIэ Къамболэт зериер къышлагъ. ЫшнахъыкIэ илашэхэр нахь иныгъэх, нахь онтэгъутъэх. Шъхъэклюххозышыгъэ лыр ишьуз зи римыюу унен икIыгъ. «Сызэнгүештгэгъэ шъыпкээр къысэхъуллагъ...» — риугауз иныбджэгъухэм аяцш горэм, ар гъусэ ышши, нэүжым нафэ къызэрэхъужыгъэмкIэ, къырым нэгъойхэм адэжэ зыригъэхъыгъ, ауахътэм иргүүз зэрэшыгъагъэр къүүч-

хъэльэ чыпэ горэм, къонтхыхъэм ахэтэу, зэо-банэ горэм щифэхыгъэу ары.

Хэгъэкіэ ллакъор зышыпсөүштгээ чыпээм икыблэ-кьюкыпэ льэнныкьюкіэ щысыгъэх Жанэхэр — зэо-банэмэ ашыпсыхъэжыгъэ ллэкъо лъэшыр, а лъэхъаным ахэм бэ ашыщиинэштгээр. Джырз тильэхъан Каракубанска хыгъэхъунэм унэжь цыклюхэу пиши е Покы нахьыбэ мыхъухэу тетхэм уяплымэ, хэт ышлошь хуна лъэхъанэ горэм адигэ ллэкъольешу Жанэхэр, ящылагъэу зышыхъурэм Ишэ-штуашкіэ зэтегъэспыхъагъэхэу, ллыгъэшхо зыхэль шыу минипши кызыыхэкыщтыгъэхэр ац зэрэшыпсөүштгэгъэхэр? Джа Жанэхэр а лъэхъаным Къамболэт ипый шыхъахъэхэу Ѣытыгъэх, сыда Помэ къонтхыхъэ клуагъэхэу зэшыхъагъу хуухи, Къамболэт ахэм япшэу лъытэнгъэшхо зифашыщтыгъэ Хъаклуущмыкъом ыкъо закъо ыукыгъаг.

Пчэдъжь горэм Жанхэм япщыщагу дэт хъакІещ цыкүм ичэу къэлапчээ дэжь шы къарэм тесэу лы горэ къышцуугу. Пщыр дэсгээти, унэ цыкIури щагури нэкIыгъэх. Зиусхъаныр зэрэдэмысыр ягушIуагъоу, унэIутхэр шъхъафитэу къакIухъанэу зэбгырыкIыгъэх. Шыюу къыIухъагъэм иш щагум къидини, ежь унэ цыкIум ихъагь. Гуашэм иунэIут бзыльфыгъэм аацыщ горэ унэ цыкIур къизэIихын ыгу хэльэу зехъэм, пхъэнтIЭкIу къыхъэм тельэу зызыгъэсэ-фыщтыгъэ лым ибжышиIуагъэрэ идэхагъэрэ ыгъэшIэгъуагь. Ац льыпытэу изиусхъан гуашэм дэжь чьи, зыщыщ ымышIэрэ хъульфыгъэм ехышиIагъэуриIуагь: ащ ыплIэIухэр шъуамбгъоху, ыпчанэ зэрэпсыгъом къыхэкIеу, чэтуур ибгырыш нэмысэу кIэпшины ыльэкIыщт. Гуашэр унэ цыкIум кIуагъэ, къафкIогъэ хъакIэр зыгоржкIэ илI иныбджэгъу бла-гъэхэм аацыщыкъомэ ыIуи, армырмэ, хъекIэ къызэрыкIохэр зэрагъэблэгъэхэрэ хъакIещышхом ар кIоныгъи. Ау къышIошIыщтыгъэр къэштыпкъэжыгъэп: унэ цыкIум ипчьешихъау зэребэ-къуагъэм тетэу, зыщыщ ымышIэрэ хъуль-фыгъэр къызыщыльэти, зыкыифидзыгъ, ыбгъэ зыкыирифызыли, къельэIугь: «НыкIэ усэштэ, о къокIэ сышт». Джашыгъбур ары къокIэ ыштэнэу къельэIурэм гуашэр нахь гуфапльэу зепльигъэр, ежь ыкью закью зыукIыгъэ Къамболэт ыашть-хъэ зэритьр къызыгурIуагъэр. Гуашэр азI льэшэу къэштагь, етланэ къэгубжыгъ, ау адыгэ хабзэхэм ашIолIыкIызэ, къельэIурэр къыхъумэнэу къезэгъыгъ, ежь Иофтэгбэ анахь цыхъешIэгъум къеджи фингъэптиагь Къамболэт щынагъо зыщыримыIешт чыпIэ ыштэнэу.

Хэгээцэл Плактом а лъэхъяном Пшы-
зэ ипсынхъэ дэжүүльэшьгээ чьюххэр
зэклээ ынэ ильхэу ыгъэлажьэштыгъэх.
Зэрэхъурэмкээ, къырым нэгъойхэм
ячыгухэм ахэр къагольгъэх. Ау а лъэ-
хъяном адигэхэр хъатэу къырым нэгъойхэм
аххэз-аххэзхуу щытыгъэхп, ащ пае
бгъэшлэгъонзу щытэл Къырым зышхъэ
зыхыижьыгъэгээ Атлоныкъо а хэгъэгур
зынэ ильтигъэхэм хъатэу ашшэу зэрэшь-
мытыгъэр. Арэу щытми, Атлоныкъо
пкээнчэуу къэтигъэп, Къырым хъаныр
къыригъэуцуалгээ шлоигъуагь дзэшхо
къыритыныш, Къамболэт ыгъэпцинэ-
жынным пае езэнэу. Сыдэу зыфишьми,
хъаныр ащ къыригъэзгъын ылтэжкыгь.
Гъэпцинэн гухэльым къызэкгэгээ-
благъэу, нэгъойдзэм пащ фэхуу, ышынэ
иль чыгухэм къягутгь, ау ышынахыкээ
идзэхэм ошгэ-дэмшишэу къатебэнэным
пае, нэгъой дзэпащэр ыгъэгушыгь
хэгъакгэхэр ыгъэпцинхэу ыкли ащ фэш
чыжэуу щыпсэурэ лъэпкэ горэм езэнх-
хэу нэгъойхэр ежьагъэх фэдэу макъэ
ыгъэгунэу. Апэрэ уахьтэм хэгъакгэхэр
ағьэпцинхэ альжыгъэм фэдагь, ау Къам-
болэт пэблэгээ щыфхэм Атлоныкъо иш
къолэн нэгъойдзэм иукупгээ щальэгъу-
гъэти, язиусхан макъэ рагьэгутгь. Къам-
болэт гъэрэу заримыгъэубытэу агэ-
какгыжын ылтэжкыгь ау иунагхора

Искусствэр — тибайныгъ

Пресс-зэлукээр Чэмышо Гъазый зэршээ.

— Лъэпкэ культурамэрэ искусствэрэ цыфхэр нахь куоу ахэцэгъэнхэм, тарихъеу тиэм щыгъэгъозгъэнхэм, сэнаушыгъэ зыхэль къэлэццыкхэр къыхэгъэццыгъэнхэм, сэнхъятау къыхахы аштоигъом телъятагъэу Иофадшэгъэнным афэш Дунэе фестивалымрэ, «Тыгъэм орд фэсэло» зыфиорэ фестивалымрэ мхъэн ин яаг — кычуаг АР-м культурамэрэ иминистрэ Чэмышо Гъазый. — «Адыгеим ижъюгъожъехэм» къэлэццык 400 ацызэнэкъокуугъ, Тхъабысым Умарэ фэгъэхыгъэ фестивалым нэбгыри 100-м нахьыбэ хэлэжьагь. Фестивалитур азы уахтэм зэхэпшэнир Иофыгъо къызэркюо зэрэшмытыр дэгъоу кыдгурлыгъо шыгъагь. Пэшюорыгъэшэу зафэдгъэхъазырыгъ, тхъаегъэсэух зэхэцэн Иофхэмкэ Иэпшэгъу кытфхэхъэхэр.

зым къицыгъэ орэдьлуу Абзагу Цвижбэ ритыгъыгъ.

А нэгъэупшэгъум Урысыем изаслуженэ артисткэу, Адыгэ Республикоминароднэ артисткэу, Тхъабысым Умарэ иорэдьбэмэ тамэ язытыгъэ Шъэожъ Розэыгуу ихыкыгъэ Тхъэм нэмыкы ымышшэуу кытщыхъугъ. Лъэпкэ шыуашэр зыщыгъэ Абзагу Цвижбэ Жэнэ Кырымызэрэ Тхъабысым Умарэр зэдуасыгъэ орэдэу «Синанэр» адигабзэкэ къыхидзагь. Залым чэсхэр аш зэрэджешигъэхэр тигопагъ. Ашдакюо А. Цвижбэ къэгъэгъэ

Абзагу Цвижбэ «Синанэр» адигабзэкэ къюо.

Иэрэмыр Шъэожъ Розэ рити, ышашхээ щыгэу орэдым икъыон лъигъэктогагь. Абхъаз шъэожьыер сид фэдэу орэдым дахэу кыдэшшыагъа! «Синанэр» адигабзэкэ Дунэе фестивалым щыгъэжъынчыгъэ Абзагу Цвижбэ залым чэсхэр Иэгу фытеохээз, гуфэбэнэгъэу фашыгъэ лъагъэшэгъуу кытщыхъугъ.

«Адыгеим ижъюгъожъехэм» эстраднэ орэдым икъэйонкэ ашыткеуагъэу шүхъафтын шхъаизу «Гран-при» зыфагъэшшошагъэр Молдовэм къыкыгъэ Аня Черняковар ары. Лъэпкэ орэдхэм якъэйонкэ «Гран-при» зыхыгъээр Абхъазым икъэлэццыкыу музикальнэ театрэу «Мамзыхх» зыфилюу Отар Хунцарие зипашэр ары.

Цирковой искусствэмкэ «Гран-при» зыхыгъэхэр Краснодар краим щыщыхэ Татьяна Кургузовамэр Ирина Камышановамэр. Лъэпкэ къашъохэр пчэгум къыщыгъэнхэм фэгъэхыгъэ зэнэкъокуури гъэшэгъон къодыягъэп. Адыгэмэ шэжъэяэр егъашы тарихым зэрэхэмкэлокшытэр фестивалым кынушыхъатыгъ.

Адыгэ Республикомкультурмэкэ и Министрствэ тыгъусэ пресс-зэлукэ щыкуагъ. Композитор цэрылоу, адыгэ музыкальнэ искусствэр фольклорым къыщыгъажын, лъзоенэ шъхъафыкэ дунэе культурэм лъагэу щызыгъэ Тхъабысым Умарэ итворчествэрэ Дунэе фестивал-зэнэкъокуу «Адыгеим ижъюгъожъехэр» зыфиорэмэ тиеспубликэ зэрэшызэхэшагъэхэр зэхахъэм щызэфахысъжыгъэхэр.

Москва телевидением къыгъэльвагъоу, зэнэкъокъумэ ахэлажэу зэп зэрэзэхтхыгъэр Къалмык Тамерлан. Ильеситф ашынбжыр, ильеситф итэу къэшьоным диублагъ. «Гран-при» Тамерлан зэрэфагъэшшошагъэм фестивалым хэлэжьэгъэ къэшьуакхэр ыгъэгүшхуагъах, къэлэццыкыум екъуалыхи фэгушуагъэх, ар Налыкын щэпсэу.

Лъэпкэ музыкальнэ йэмэпсүмэхэмкэ орэдышохэр къегъэгъэнхэмкэ «Гран-при» Ешэкто Аскэр фагъэшшошагъ. Дипломхэр, щытхуу тхыльхэр зэрэтигъэхэр бэ мхъух.

Пресс-зэлукэем къыщыгущыягъэ АР-м культурамэрэ иминистрэ итуудээзэу Шъэуапчэко Аминэт, Адыгеим лъэпкэ

дожественэ пащэу Яагъэр культурам щыцэрыюу Кыулэ Амэрбий. Аш иофшэгъухэу Блэгъюжь Разыет, Шъхъэлэхъо Светланэ, Пашюу Нурыет, Бат Хъанэ,

Къэшьуакхэр
Къалмык Тамерлан.

Наташа Шабышевам, Хъабэхъу Иринэ, Гъыш Анжелэ, фэшъхафхэмэ зэхшакхэр афэрэзж, гъэзетымкэ тхъашуугъэпсэу арайхы аштоигъу.

Тхъабысым Умарэ фэгъэхыгъэ фестивальхэр ильеситуу къыкыюу зэхашаа аштоигъуу зэхашхэм къыщаагъа. Дунэе фестивалэу «Адыгеим ижъюгъожъехэр» зыфиорэм щыцэ зэблэзыхуу зышигъохэри фестивалым хэлэжьагъэмэ къахэкыгъэх. Гуяа Иоф къыхэмыхъэу аш зэхшакхэр зэдегупшигъэнхэр нахышыу.

Иэпшыб хэгъэгумэ ашыпсэурэ тильэпкэгъухэр фестивалым къыхаагъэлжээнхэ фае. Кошхэблэ районым иорэдьхэр, иансамблэхэр фестивалым къызэрэмькхэр къедгъэхэрэп. Пащэхэр зэрээмэзгъэхэрэп е нэмыкы Иофыгъомэ къахэкыу творчествэм пыль къэлэццыкыухэмрэ ныбжыкхэмрэ искуствэм итчэхэр «Афызэфэшь» хъухштэп. Непэчэнагъэу аш тигъешырэр неушдготоожыгъиштэп.

Шъонсэу, фестивальхэр, ма-мырныгъэмрэ дэхагъэмрэ штууфлаж.

ЕМТИЫЛЬ Нурый.

Адыгэ Республикомкультурмэкэ и Министрствэ лъэшэу гухэкэ щыхъугъ Адыгеим лъэпкэ къашъомкэ и Къэралыгъо академическэ ансамблэу «Налмэсым» икъэшьуакюу Къумыкыу Рустам Рэчыдэ ыкъор игъонэмис зэрэхъутгъэр юки аш игупсэхэмрэ иахылхэмрэ афэхъаусых.

Зэхэзыщагъэхэр:
Адыгэ Республиком и Къэралыгъо Совет — Хасэр, иминистрхэм я Кабинет

Къыдэзгъэхъырэ:
Адыгэ Республиком лъэпкэ Иофхэмкэ, Иэпшыб къэралхэм ашыпсэурэ тильэпкэгъухэм адырьиэ зэпхыныгъэхэмкэ юки къэбар жу-гъэм иамалхэмкэ и Комитет

**Редактор
шъхъаэр**

**ДЭРБЭ
ТИМУР**

**Редакциер
зыдэшыэр:**
385000,
къ. Мыекууапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,
редактор шъхъаэр
иапэр
гуадзэр:
52-49-44,
редактор гуадзэр-
пшъэдэхъыжь зы-
хыэр секретарыр:
52-16-77.
E-mail:
adygvoice@mail.ru

**Зыщаушыхъаты-
гъэр:**
Урысые Федерацием хэутын Иофхэмкэ, телерадиокъэтынхэмкэ юки зэллыгъэсикы амалхэмкэ и Министерствэ и Темир-Кавказ чыпшэгъэрьшап, зэраушыхъа-
тыгъэ номерыр
ПИ №10-3892

Гъэзетым къыхиу-
ыхъэрэм мышьып-
къагъэу къахафэ-
хэрэмкэ къэзит-
хыгъэхэм пшъэдэ-
кынжь ахы. Къа-
тххэрэмрэ гъэз-
тим щылажэхэ-
рэмрэ яспльхэмкэ
зэтемифэн ыль-
экишт. Гъэзет-
еджэхэм къыт-
фагъэхырэ тхы-
гъэхэр зэхэфы-
хэрэп юки къэ-
зытихъгъэхэм
ацэлдгъэхъа-
жыхъэрэп.

Зыщыхаутырэ
ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекууапэ,
ур. Пионерскэр,
268

**Пчыагъэр
5649**
Индексхэр

52161
52162

Зак. 3221

Хэутынны
узьшикхэнэу щыт
уахътар
Сыхыатыр 18.00
Зыщыкхэнэхъэ
уахътар
Сыхыатыр 18.00

Орэдьлюу Ани Черниковар.

концертэу «Налмэсым» иунэ щыкыуагъэм къыщыгущыагъэхъ. Щытхуу тхыльхэр, шүхъафтынхэр фестиваль-зэнэкъокуухэм ахэлжьагъэхэм аратыгъэхъ. АР-м и Премьер-министрэ итуудээзэу Алексей Петрусенкэр ич-гум къызехъэм фестивальхэр осэ ин аритыгъ. Адыгэим и Президент ишүхъафтын шүхъаизу «Гран-при» зыфиорэр Абхъа-